

શ્રી કૌભાજી સત્ય પ્રવચન
 તંત્રી
શ્રીમનલાલ ગોકળદાસ શાહ
 વ. ૯ અંક ૨ ક્રમાંક ૯૮

ACHARYA SRI KAILASSAGARSURI GYANMANDIR
 SHREE MAHAVIR JAIN ARADHANA KENDRA
 Koba, Gandhinagar - 382 007.
 Ph. : (079) 23276252, 23276204-05.
 Fax : (079) 23276249

કચ્છના સુપ્રસિદ્ધ તીર્થ ભદ્રેશ્વરનું સુંદર જિનમંદિર

॥ अहम् ॥

अखिल भारतवर्षीय जैन श्वेताम्बर मूर्तिपूजक मुनिसम्मेलन संस्थापित
श्री जैनधर्म सत्यप्रकाशक समितिनुं मासिक मुखपत्र

श्री जैन सत्य प्रकाश

वर्ष ९ ॥ विक्रम सं. २००० : वीरनि. सं. २४७० : इस्वीसन १९४३ ॥ क्रमांक
अंक २ ॥ कार्तिक वदि प्रथम ४ : सोमवार : नवेम्बर १५ ॥ ९८

विषय-दर्शन

- १ श्री मेरुनांदन उपाध्याय रचित
श्री अजित-शांतिजिन स्तवन : पू. आ. म. श्री. विजयतीन्द्रसूरिण्य : ३७
 - २ त्रणु क्षेत्रादेशपट्टेका : पू. मु. म. श्री. डांतिसागरण्य : ३९
 - ३ डेटलांक महस्वनां इरमानपत्रो : पू. मु. म. श्री. न्यायविजयण्य : ४७
 - ४ उ. श्री. ज्ञानसागरण्यगणिकृत
तीर्थभाला-स्तवन : पू. मु. म. श्री. जयंतविजयण्य : ५५
 - ५ कविवर समयसुंदरजी रचित
संघपति सोमजी निर्वाणवेल्लि : श्री. अगरचंदजी नाहटा : ६१
 - ६ सिद्धहेमदुभारसंवत् : पू. मु. म. श्री. न्यायविजयण्य (न्यायतीर्थ) : ६२
 - ७ वीरशासन-जयंति-महोत्सवना नामे
'अनेकान्त' ना संपादकनो श्वेतांशरोमां त्रियित्र प्रचार : तंत्रीस्थानेथी : ६३
 - ८ वैरनी वसुलातथी लयंकरता : पू. मु. म. श्री. पद्मविजयण्य : ६५
 - ९ 'विक्रम-विशेषांकनी' नी योजना : : ६८
- नवी महद. सभाचार. रवीकार. अंक माटे जइरी सूचना. ६८ नी सामे

सूचना-आ मासिक अत्रेण्य महिनानी पंढरमी तारीजे प्रगट थाय छे
तेथी सरनामाना इरकारना अवर आरमी तारीजे समितिना कार्यालये
पहोत्याडवा.

लवाजम-वार्षिक-जे इपिया : छूटक चालु अंक-त्राणु आना

मुद्रक : नरोत्तम उ. पंड्या; प्रकाशक : श्रीमनलाल जोडणदास शाह; प्रकाशनस्थान
श्री जैनधर्म सत्यप्रकाशक समिति कार्यालय, जेशिंगबाधनी वाडी, धीडांटा रोड, अमदावाद,
मुद्रणस्थान : सुभाष प्रिन्टरी, भीरगपुर रोड, अमदावाद.

॥ वीराय नित्यं नमः ॥

श्रीशैलसप्तशतिका

वर्ष ६]

कथांक ६८

[अंक २

श्री मेरुनंदन उपाध्यायरचित

श्री अजित-शान्तिजिनस्तवन

संशोधकः परमपूज्य आचार्य महाराज श्री विजयतीन्द्रसूरि

- मंगल कमला कंडुं अ, सुभसागर पूनिम यंडुं अ; १
 जगशुक्र अजित्य जिष्ठिंडुं अ, सतीसर नयणायुंडुं अ.
 भिहुं जिष्ठवर पणुमेवि अ, भिहुं शुभ गार्धसु संपेवि अ;
 पुष्टय बंडार लरेसु अ, मानवलव सइल करेसु अ. २
 कोडिडि लाभ पयासु अ, सागर जिष्ठसासणु बासु अ;
 रिसडि जिष्ठेसर वंसु अ, उवत्राय सुरवर डंसु अ. ३
 धणु अवसर तिहां राणुयो अ, राज्ज नितशत्रु जग गाणुयो अ;
 विजया तसु धरि नारी अ, जेहुं रमध ति पासा सार अ. ४
 कुंभीडि जिष्ठु अवतारु अ, तिणु राय मनायो डारु अ;
 उअर वस्यडि दस मासु अ, प्रभु पूरिय जणुष्ठी आसु अ. ५
 भहुं जणु मणु आणुदियडि अ, सुत नाम अजित्यजिष्ठुं तो दिय डि अ;
 तिहुंयणु सयल उछाहुं अ, कमि कमि वाधध जगनाडि अ. ६
 डंस धवल सारस तणु अ, गति सुदलित निजगति निरजणु अ;
 मदापति यालध गेलु अ, जणु नयणु अभियरसरेलु अ. ७
 अवर न समडि संसारु अ, वलि ज्ञान विवेक विचारु अ;
 शुभु हेपी गज गडगहो अ, दांछणु भिस पग दागी रहो अ. ८
 नेवणु वर्ष जणु आवियडि अ, तणु वररमणु परणुवियडि अ;
 प्रिय साने सवि कणु अ, प्रभु पादध पडुवध राणु अ. ९
 द्विवि द्वियणुडेर डामि अ, विससेणु नरेसर नासु अ;
 राणु अर्धराहेवी अ, मणुडर सुभमानध जेवि अ. १०
 यवहे सुपने परवर्यडि अ, अयरा उयरिडि सुत अवतर्यडि अ;
 मानवहेव वणुणुयो अ, यच्छीसर जिष्ठुवर नणुयडि अ. ११
 देश नयर डुध सांति अ, तिणु नाम द्वियो सिरि संति अ;
 जिष्ठु शुभु कुणु नणु कडी अ, त्रिहुं लुवणु तसु उपमा नडी अ. १२

- નયણુ સદ્ગુણ ઉ હિરન લઉ એ, વન સંઘઠ ળીહઠ એકલઉ એ;
 નયણુ સમાધ નિરોધુ એ, અનય નયણે નારિ વિરોધુ એ. ૧૩
 ગીતઠ રાગ સુરંશુ એ, પણિ પલણુઠ લોગ કુરંશુ એ;
 તઉ એલગ એશસંકુ એ, તિણિ પામિઉ નામ કલંકુ એ. ૧૪
 ઇણિપરિ મૃગ અતિ ખલલલિઓ એ, લયલંજણુ સામી સાંભલિઓ એ;
 આણુંદિયો મન આપણુઉ એ, પાય સેવઠ મિસ લંછણુ તણુઠ એ. ૧૫
 લીલાવતિ પરણી ઘણી એ, નવ નવીય કુમરી રાયાં તણી એ;
 ખલ છલ અરિયણુ ભોગવઠ એ, પ્રિયરાજ તલે પરિભોગવિ એ. ૧૬
 કુમરતણુઠ મંડલ સમો એ, તો તેણું દિનયર સમો એ;
 ઉપન્યો ચક્કરયણુ જિસો એ, પચાસ સહસ વરસાં ગમે એ. ૧૭
 સાધીય ભરહ છ ખંડ એ, વરતાવિય આણુ અખંડ એ;
 ચઉદ રયણુ નવ નિધિ સહી એ, વલિ સોલ સહસ જખખે અહિ એ. ૧૮
 સહસ બહુત્તર પુરવરા એ, બત્રીસ મઉડધર નરવરા એ;
 પાયક ગામિહિ કોડી એ, છિનવઠ નવે કર ભોડિ એ. ૧૯
 હય ગય રહ વર જુજુઆ એ, લાખ ચોરાસી મિદર હુઆ એ;
 લાખ ત્રિ વાણુત્ર ધમધમઠ એ, બત્તીસ સહસ નાટક રમઠ એ. ૨૦
 રૂપ જિસી સુર સુંદરી એ, લખખણુ લાવન્ય લીલાં ભરી એ;
 જંગમ સોહગ દેહરી એ, ઇસી ચોંસઠિ સહસ અંતેઉરી એ. ૨૧
 અવર જરીઠ પ્રકાર એ, મણિકંચણુ રયણુ ભંડાર એ;
 તિહાં કહિવઠ કુણુ બાણું એ, વપુ વપુ રે પુષ્ટ પ્રમાણું એ. ૨૨
 ઇમ ચક્કીસર પાંચમો એ, ચોથો દુસમ સુસમ સમઉ એ.
 વરસ સહસ પચવીસ એ, સવિ પૂરિય મન જગીસ એ. ૨૩
 ઇણુપરિ ગિહું તિતથંકરા એ, ચિર પાલી રાજ વિવહાં પરા એ;
 બાણીય અવસર સાર એ, ગિહું લીધો સંજમ ભાર એ. ૨૪
 ગિહું શમદમ ધીરિમ ધરી એ, ગિહું મોહમયણુ મદ પરિહરી એ;
 ગિહું જિણુ ઝાણુ સમાણું એ, ગિહું પામ્યઉ કેવલનાણું એ. ૨૫
 ગિહું દેવકોડહી મહીય એ, ગિહું ચઉતીસય અતિશય સહી એ;
 સમોસરણુ ગિહું ડાણું એ, ગિહું જોયણુ વાણિ વખાણું એ. ૨૬
 નાચે રણુકત નેઉરી એ, ગિહું આગલી ઇન્દ્રઅંતેઉરી એ;
 ટિમભિગ જોવઠ જગ સહુ એ, રંગઠ ગુણુ ગાવે સુરવહુ એ. ૨૭
 ગિહું સિરછત્ર ચમર વિમલા એ, ગિહું પગતલિ નવસોવન કમલા એ;
 ગિહું જિણુ તણુઠ વિહાર એ, નવ રોગ ન સોગ ન માર એ. ૨૮
 ગિહું ઉવચાર ભુવન ભરી એ, ગિહું સિદ્ધિરમણીસુ વર વરી એ;
 ગિહું ભંજય ભવ છંદી એ, ગિહું ઉદયો પરમાણુંદી એ. ૨૯

અંક ૨]

ત્રણ ક્ષેત્રાદેશપટ્ટકો

[૩૯]

ઈમ બીજે ને સોલમઉ એ, જાણો ચિતામણિ સુરતરુ સમો એ;
 શુણિય તિસંઝ વિહાણું એ, તિહાં નવપરિ ભુવણુ વિહાણું એ. ૩૦
 બિહું ઉચ્છવ મંગલ કરણુ, બિહું સંઘ સયલ દુરિય હરણુ;
 બિહું પર કમલ વચણુ નચણુ, બિહું શ્રી જિનરાય ભુવન રચણુ. ૩૧
 ઇમં ભગતે લોલિમ તણી એ, સિરિ અજિયસંતિ જિણુ શુય લણી એ;
 સરણુ બિહું જિણુ પાય એ, ‘સિરિમેરુનંદન’ ઉવઝાય એ. ૩૨

નોંધ—આ સ્તવનમાં બીજા તીર્થંકર શ્રી અજિતનાથ પ્રભુ અને સોળમા તીર્થંકર શ્રી શાંતિનાથ પ્રભુનું ચરિત્ર આપવામાં આવ્યું છે. આ કૃતિના રચયિતા શ્રી મેરુનંદન ઉપાધ્યાય છે. અને “જૈન સાહિત્યનો સંક્ષિપ્ત ઇતિહાસ”માં પૃ. ૪૪૭ ઉપર જણાવ્યા મુજબ તેઓ ખરતરગચ્છના છે અને તેમણે આ સ્તવન વિ. સં. ૧૪૩૨ ના અરસામાં બનાવ્યું છે. આ રીતે આ કૃતિને બન્યા ૫૬૮ વર્ષ થયાં. આ સ્તવન શ્રી હર્ષજ્ઞાન ભંડાર-સિયાણાના હસ્ત-લિખિત બંડલ ૩૪ મા સંવત ૧૮૫૪ આસો વદિ ૯ ના લખેલ ચોપડા (ગુટકા) માંથી ઉતારેલ છે. આ ચોપડામાં સ્તવન, સજ્ઞાય, ચોદાલિયા ઉપરાન્ત કેટલાક ઉપયોગી શાસ્ત્રીય ઓલોનો સારો સંગ્રહ થયેલ છે. અક્ષરો પણ શાસ્ત્રી લિપિમાં બહુ સારા લખાયેલાં છે. એના ૧૮૨ પત્ર છે. દરેક પૃષ્ઠમાં ૧૯ પંક્તિ અને દરેક પંક્તિમાં ૩૦ અક્ષરો છે.

ત્રણ ક્ષેત્રાદેશપટ્ટકો

સંગ્રાહક તથા સંપાદક : પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રીકાંતિસાગરજી, સાહિત્યાલંકાર

પુરાતન જૈન ઇતિહાસનાં સાધનોમાં ક્ષેત્રાદેશ પટ્ટકોની પરિગણના થાય છે, જે જૈનોના અને ખાસ કરીને ગુજરાતના લૌગિક ઇતિહાસમાં મહત્વપૂર્ણ સ્થાન રાખે છે. આવા પટ્ટકો જૂના જ્ઞાનભંડારોમાં વિપુલ પ્રમાણમાં ઉપલબ્ધ થાય છે. આવા થોડા પટ્ટકો પ્રકાશમાં આવ્યા છે, એ પરથી જ એની ઉપયાગિતા જણાઈ આવે છે. આવા લગભગ ૧૦૦ થી પણ વધારે પટ્ટકોને શ્રીયુત અગરચંદ્રજી, ભંવરલાલજી નાહટાએ સંગ્રહ કર્યો છે, જેમાં ઘણા તે ખરતરગચ્છીય શ્રીપૂજ્યોના છે. તેમણે એ પટ્ટકોનું વર્ણનાત્મક સૂચીપત્ર મને નાગપુરમાં બતાવ્યું હતું અને મારી પાસે ૨ વર્ષ રહ્યું હતું. એમાં મુખ્યત્વે મારવાડનાં ગામેનો સમાવેશ થયેલો છે. એ પટ્ટકો પ્રગટ થાય તો જૈન ઇતિહાસ માટે ઉપયોગી થઈ પડે.

ખાસ કરીને ક્ષેત્રાદેશપટ્ટકો લખવાની પ્રવૃત્તિ યતિસમાજમાં હતી. અને ઘણા ખરા પટ્ટકો શ્રીપૂજ્યોના જ મળે છે, પણ લોકો તેને સાધુસમુદાયના માને છે, આમ છતાં તે વખતના સાધુસમુદાયના પટ્ટકો ન જ મળે એમ હું નથી માનતો. અહીં જે હું ત્રણ પટ્ટકો રણુ કું છું તે ત્રણે યતિસમાજના છે, એમ અંતમાં આપેલી શિક્ષા પરથી વિદિત થાય છે. અંતમાં જણાવ્યું છે કે “ક્ષેત્ર ક્યવિક્કય કરસે” આ શબ્દો શું મુનિસમાજને લાગુ પડે ?

[૪૦]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

અહીં ત્રણ પટ્ટકોમાં પ્રથમ પટ્ટક વિજયધર્મસૂરિનો છે, પણ તે મૂળ નથી, પટ્ટકની પ્રતિલિપિ છે. અને બીજો પટ્ટક વિક્રમ સંવત ૧૯૪૧નો વિજયધરજીન્દ્રસૂરિના શિષ્ય વિજયરાજસૂરિજીનો છે. તે મૂળ છે, કારણ કે તેના ઉપર સહી અને અંતમાં તેમના હસ્તાક્ષર છે. પટ્ટકના સરનામાના સ્થાન પર ॥ રાઘણપુરનયરે ॥ સંવત ૧૯૪૧ના વર્ષે ॥ ના શબ્દો પરથી અનુમાનાય છે કે રાઘણપુરથી લખ્યો હશે.

ત્રીજો પટ્ટક પણ શ્રી ધરજીન્દ્રસૂરિના શિષ્ય વિજયરાજસૂરિજીનો છે, જે સંભવતઃ રામ-સૈણથી લખાણો હશે. આ પટ્ટક પણ મૂળ છે. અને અન્ત ભાગમાં શ્રીપૂજ્યજીનો હસ્તાક્ષર છે. ત્રણે પટ્ટકો મારા સંગ્રહમાં છે.

ખરતરગચ્છીય આચાર્ય જિનચંદ્રસૂરિના પત્રરૂપે આપેલા ચોમાસા માટેના આદેશોના ૫૦ થી વધુ પત્રો મારા સંગ્રહમાં છે, જેમાં ખાસ મધ્યપ્રાન્તનાં ગામોનો સમાવેશ થાય છે. જેની જાણમાં આવા પત્રો હોય તેઓ અવશ્ય પ્રગટ કરાવી દેશે એવી આશા છે. મૂળ પટ્ટકો આ પ્રમાણે છે—

પહેલો પટ્ટક

॥ પર્વ ॥ ૐ નત્વા મટા. શ્રીશ્રી વિજયધર્મસૂરીગુહમ્બ્યો નમઃ ॥

સંવત ૧૮૬૬ના વર્ષની પટાની નકલ વાંચી ધારજોજી

[સાધુનું નામ]	[સ્થિતિનો દેશ]	[સાધુનું નામ]	[સ્થિતિનો દેશ]
પં. દાનવિજય ગ.	શ્રીજીસપરિકર ગુર્જરદેશે.	પં. હર્ષવિજય ગ૦	વલુચલી, છત્રાસો
પં. વિનોદરુચિ ગ૦	ધોરાજી મારડ	પં. શ્રીવંતકુશલ ગ૦	પાટણ
પં. દેવકુશલ ગ૦	નવોનગર પીકડીયો	પં. જયરૂચિ ગ૦	ગણુદ્યાહી
પં. દયાવિમલ ગ૦	તલાજો	પં. હરિતવિજય ગ૦	જૂનોગઢ
પં. હર્ષવિજય ગ૦	દર્શનસતુક કંડોરજી	પં. વિનયરુચિ ગ૦	સિહોર, વાલોકડ
પં. રૂપવિજય ગ૦	પદ્મસતુક નવોનગર, વડલીણ	પં. હંસકુશલ ગ૦	ગણુદ્યાહી,
પં. રૂપચંદ્ર ગ૦	ભાગ્યસતુક પોરથંદર	પં. પ્રતાપવિજો ગ૦	મહુવા
પં. રાજસાગર ગ૦	દિવ	પં. હિતકુશલ ગ૦	વલુચલી શેઠની,
પં. ગુમાનવિજય ગ૦	ભાવનગર વરતેજ		પડધરી
પં. દેવેન્દ્રુચિ ગ૦	વેલાવલ	પં. ખાંતિકુશલ ગ૦	ખંભાલિયો,
પં. કેસરવિજય ગ૦	ગુર્જર દેશે		લલસાંણ
પં. સુજ્ઞાનવિજય ગ૦	„ „	પં. નેણુચંદ્ર ગ૦	દ્રાક્ષા
પં. પ્રતિકુશલ ગ૦	ધોધા	પં. જીવણુવિજો ગ૦	જેતપૂર
પં. ભીમવિજય ગ૦	દાદા	પં. પદ્મરુચિ ગ૦	ખોટાદ, વલા
પં. નેમવિજય ગ૦	વાંકાનેર, સરધાર	પં. ખિમાકુશલ ગ૦	ધરૈલ
પં. વીરચંદ્ર ગ૦	માંગરૈલ	પં. ચંદ્રકુશલ ગ૦	ઝઝમેર, પ્રાપલ

સમસ્તેશ્વાધુસમવાયજોગ સં. । ૧૮૬૬ના શ્રી સૌરાષ્ટ્રદેશે ॥

[अंक २]

त्रयु क्षेत्रादेशपट्टके

[४१]

पीले पट्टके

सङ्के

॥ ६० ॥ ॐ नत्वा भ० श्री विजयधरणेन्द्रसूरीश्वरजी परमगुरुभ्यो नमः ।

भ० श्रीश्री विजयराजसूरिभिर्य्येष्टस्थित्यादेशपट्टको लिख्यते

संवत् १९४१ना वर्षे गुर्जरदेशे पट्टको

[साधुनुं नाम]

पं. मोतीविजय ग०
 पं. भालुक्यविजय ग०
 पं. रत्नविजय ग०
 पं. रंगविजय ग०
 पं. इपसागर ग०

पं. नवलविजय ग०
 पं. छेतविजय ग०
 पं. सुमतिविजय ग०
 पं. रत्नविजय ग०
 पं. रंगविजय ग०
 पं. मोतीविजय ग०
 पं. लालविजय ग०
 पं. कल्याणविजय ग०
 पं. धर्मकुशल ग०
 पं. कल्याणकुशल ग०
 पं. प्रतापविजय ग०
 पं. विद्याविजय ग०
 पं. लक्ष्मीविजय ग०

पं. धीरविजय ग०
 पं. लक्ष्मिबिजय ग०
 पं. अतविजय ग०
 पं. होलतविजय ग०
 पं. गुणुरत्न ग०

पं. सुरेन्द्रविजय ग०
 पं. केसरविजय ग०
 पं. गुलाबविजय ग०
 पं. किस्तुरसागर ग०

श्रीलसपरिकरा
 छि. सुभ्यान स०
 पं. सौभाग्य स०
 पं. वीर स०
 पं. इते स०

पं. नरोत्तम स०
 पं. अमर स०
 पं. धीर स०
 पं. गुलाब स०
 पं. छीर स०
 पं. तेज स०
 पं. इप स०
 पं. अमृत स०
 पं. विनय स०
 पं. होलत स०
 पं. नित्य स०
 पं. शांति स०
 पं. देव स०

पं. रत्न स०
 पं. इते स०
 पं. शुभ स०
 पं. शुभ स०
 पं. तेज स०

पं. यतुर स०
 पं. मोहन स०
 पं. वीर स०
 पं. सौभाग्य स०

[स्थितिने प्रदेश]

लधुमरुधरदेशे मटाड
 वडोदरे

राजनगर मध्ये

राजनगर मध्ये

पाटणु, तुणुगर, वांसा, हूनावाडो,
 णं, कंधराणी, डिनानो, छाडि.

सरत, नवसारी धणुदेवी.

अंलायत मध्ये.

राजनगर मध्ये

गढ मंडाला

कलाणा, थरा, जमपुर वडा

यांगा, राजपुर

ओडपाड, वालोल

रांनेर

वसु

सोरठ देशे

धलोल, पीपलवडर, कर-

पटीयो, डालला, जैणुप

भालणु, घातासकलाणा

डीसो, लाल, कुवाला

कुकुआव, देकावाडो

दशाडा, कलाडा, पंयासरा

वणोड, जंजवाडो, वीरभगाम,

जारीयो

मेसाणो, कडी, पीपली, डांगरवा
 छडीयारडो

लालक

पाटडी, यंहर, हूधभा

[४२]

श्री जैन सत्य प्रकाश

[वर्ष ६]

पं. राजविजय ग०	पं. रूप स०	} धर, जमला
पं. ज्ञानविजय ग०	पं. उमेद स०	
पं. पृथ्वीचंद्र ग०	पं. अभी स०	दक्षिणेशे
पं. हीरविजय ग०	पं. रूप स०	आगलोल
पं. देवचंद्र ग०	पं. कल्याण स०	अंलायत मध्ये
पं. राजविजय ग०	पं. यतुर स०	थराद, गोठडा, डंयरी
पं. विनयविजय ग०	पं. जिन स०	
पं. रिषभविजय ग०	पं. विनय स०	
पं. दयाविजय ग०	पं. ऋषभ स०	वीजपुर
पं. भालुक्यविजय ग०	पं. दया स०	समी
पं. अमृतविजय ग०	पं. रत्न स०	वीजपुर मध्ये
पं. लाजयविजय ग०	पं. पुन्य स०	दक्षिणेशे
पं. मनरूपविजय ग०	पं. मया स०	} वडावली
पं. लानुविजय ग०	पं. मया स०	
पं. लाजयविजय ग०	पं. कनक स०	डाकु, हरसौर
पं. प्रेमविजय ग०	पं. महिमा स०	अमनगर
पं. लाजयचंद्र ग०	पं. प्रेम स०	सिद्धपुर
पं. वीरविजय ग०	पं. उदय स०	यांलुसमा
पं. लालविजय ग०	पं. यतुर स०	धानोरा
पं. श्रीविजय ग०	पं. प्रताप स०	राधनपुर, वाराध, नवोगाम, तेरवाडा, कमलापुर
पं. लघुविजय ग०	पं. लावन्य स०	} कच्छेशे
पं. न्यायविजय ग०	पं. नायक स०	
पं. प्रेमविजय ग०	पं. भालुक्य स०	भोरवाडा
पं. लालवर्द्धन ग०	पं. भुशाल स०	वठवाणु
पं. धर्मविजय ग०	पं. रत्न स०	गोतरका
पं. रूपविजय ग०	पं. रत्न स०	सांका, अडीया,
पं. अभीविजय ग०	पं. मुक्ति स०	कच्छेशे
पं. पद्मविजय ग०	पं. रवि स०	कच्छेशे
पं. प्रतापविजय ग०	पं. जगवान स०	द्रापरा, पाहरा
पं. मुक्तिविजय ग०	पं. नेम स०	भोरसद
पं. मानविजय ग०	पं. मुक्ति स०	अंलात
पं. भालुविजय ग०	पं. हेत स०	दक्षिणेशे
पं. लक्ष्मीविजय ग०	पं. हीर स०	दावड
पं. दीपविजय ग०	पं. कृष्ण स०	अं कक्षेस्वर

અંક ૨]

ત્રણ ક્ષેત્રદેશપટ્ટકો

[૪૩]

પં. મોહનવિજય ગ૦	પં. સુશુધિ સ૦	ખેડ, અંતરોલી, નંદાસણ, સડીયાડ.
પં. ભાગ્યવિજય ગ૦	પં. જય સ૦	ડભોઈ
પં. કુઅરવિજય ગ૦	પં. લક્ષ્મી	સોઈગામ, ગોલા
પં. પ્રેમવિજય ગ૦	પં. યસ સ૦	માંડલ, ખગણા
પં. હીરવિજય ગ૦	પં. ચતુર સ૦	રણજ, મણજ, ધિણોજ, પાટણ, તુણગર, પસરી, ચિત્રાસણી, સંગેસ
પં. કૃતેકુશલ ગ૦	પં. જીત સ૦	દક્ષણદેશે
પં. ચતુર્વિજય ગ૦	પં. દયા સ૦	વકાવલ
પં. મોહનવિજય ગ૦	પં. માણક્ય સ૦	સાગલી
પં. અમૃતકુશલ ગ૦	પં. જયવંત સ૦	અમ્મઇ, મેંમ, વેણુટપો
પં. ઉત્તમચંદ્ર ગ૦	પં. રાજેન્દ્ર સ૦	દેવા, ડભો
પં. ભકિતવિજય ગ૦	પં. કિસ્તુર સ૦	લીંબડી
પં. કીર્તિવિજય ગ૦	પં. જવેર સ૦	દક્ષણદેશે
પં. તિલોકવિજય ગ૦	પં. હીર સ૦	દમણુ
પં. અમૃતવિજય ગ૦	પં. હીર સ૦	વગવાડો, ગાંભુ, મુંડારો
પં. ગુલામવિજય ગ૦	પં. સ્યામ સ૦	કચ્છદેશે
પં. મેઘવિજય ગ૦	પં. કુંગર સ૦	
પં. પદ્મસાગર ગ૦	પં. રત્ન સ૦	રાજનગર
પં. નંદસાગર ગ૦	પં. ઉદય સ૦	પાલણુપુર, ચિત્રાસણી, વીલુચે, ગોલા, કંથરાવિ, પોરિયો, કાણોદર, મગ્ગદર, મગરવાડો, ધાંણદો.
પં. દોલતરૂચિ ગ૦	પં. લાલ સ૦	સીપુર
પં. કેસરવિજય ગ૦	પં. જય સ૦	દક્ષણદેશે
પં. મોતીવિજય ગ૦	પં. કરતુર સ૦	ગણાદખહિ

અન્નોદ્ભૂતક્ષેત્રાદેશપત્રં વિધેયાનિ “મંગલં”

(શ્રીપૂજ્યજીના હસ્તાક્ષર છે)

અપરં સહુ પટા પ્રમાણે પોતપોતાને ક્ષેત્રદેશે જઈ પુહુચને, જે કોઈ પારકા ક્ષેત્રમાં રહસ્યે । તા ક્ષેત્ર ક્રિયવિક્રય કરસ્યે ત. ક્ષેત્ર આલટ પાલટ કરસ્યે ત. ચોમાસા માંહી હિરસ્યે ફિરસ્યે ત. ગૃહસ્થ થકી ચઢી બોલસ્યે તેહને આકરો ઉપાલંબ આવસ્યે. સર્વથા ગૃહરાસ્યે નહોં એવું જાણી મર્યાદામાં પ્રવર્તવું ॥

[४४]

श्री जैन सत्य प्रकाश

[१५]

त्रीने पट्टक

सही

॥ ६० ॥ ॐ नत्वा भ. श्री. श्री. विजयधरणेन्द्रसूरीश्वरजी परमगुरुभ्यो नमः

भ. श्री. श्री. विजयराजसूरिभिर्येष्वेष्टस्थित्यादेशपट्टको लिख्यते.

संवत् १९४२ वर्षे गुर्जरदेशे पट्टको.

[साधुनुं नाम]

[स्थिति प्रदेश]

पं. मोतीविजय ग०	श्रीशुसपरिकरा	लधुमरुधरदेशे, रामसील
पं. भाण्डिकयविजय ग०	पं. सुमान स०	वडोदरो
पं. रत्नविजय ग०	पं. सौभाग्य स०	राजनगर मध्ये
पं. रंगविजय ग०	पं. वीर स०	राजनगर मध्ये
पं. रूपसागर ग०	पं. इते स०	पाटणु, सरीभट, तुलुगर, वांसा, संपेसर, हुनावाडो, कंधरावी, जोग, उनावो.
पं. नवलविजय ग०	पं. नरोत्तम स०	} सुरत, नवसारी, धनुदेवी
पं. हेलतावजय ग०	पं. अमरस स०	
पं. सुमतिविजय ग०	पं. धीर स०	भंभायत मध्ये
पं. रत्नविजय ग०	पं. गुलाभ स०	राजनगर
पं. रंगविजय ग०	पं. छीर स०	गढ मंडाणो
पं. मोतीविजय ग०	पं. तेज स०	कलाणु, थरा, जमपुर वडा
पं. लालविजय ग०	पं. रूप स०	} यांगा, वडगाव
पं. कट्याणुविजय ग०	पं. अमृत स०	
पं. धर्मकुशल ग०	पं. विनय स०	वालोल, ज्योडपाड.
पं. कट्याणुकुशल ग०	पं. दौलत स०	रानेर
पं. प्रतापविजय ग०	पं. नित्य स०	वसु
पं. विद्याविजय ग०	पं. शान्ति स०	कच्छ देश
पं. लक्ष्मीविजय ग०	पं. देव स०	धलोल, पीपलवदर, करपटीयो, वैलुप
पं. ज्ञतविजय ग०	पं. शुभ स०	कुकुआव, टेकावाडो
पं. दौलतविजय ग०	पं. शुभ स०	दशाडो, कलाडो, पंयासरो
पं. गुणुरत्न ग०	पं. तेज स०	वल्लोद, जंजवाडो
पं. सुरेंद्रविजय ग०	पं. यतुर स०	} पीपली, डांगरवां, छडीयाडो
पं. केशरविजय ग०	पं. मोहन स०	
पं. गुलाभविजय ग०	पं. वीर स०	लालक
पं. किरतुरसागर ग०	पं. सौभाग्य स०	पाटडी, यांहर, हूधभा
पं. राजविजय ग०	पं. रूप स०	} धडर, जमला.
पं. ज्ञतविजय ग०	पं. उमेद स०	

અંક ૨]

ત્રણ ક્ષેત્રાદેશપટ્ટકો

[૪૫]

પં. પૃથ્વીચંદ્ર ગ૦	પં. અમી સ૦	દક્ષણદેશે
પં. હીરવિજય ગ૦	પં. રૂપ સ૦	આગલોલ
પં. દેવચંદ્ર ગ૦	પં. કલ્યાણ સં૦	ખંભાયત મધ્યે
પં. રાજવિજય ગ૦	પં. ચતુર સ૦	થરાદ, ગોઠડા, ઉંબરી
પં. વિનયવિજય ગ૦	પં. જિન સ૦	
પં. ઋષભવિજય ગ૦	પં. વિનય સ૦	
પં. દયાવિજય ગ૦	પં. ઋષભ સ૦	વીજપુર
પં. માણિક્યવિજય ગ૦	પં. દયા સ૦	મુંબઈ, મેંમ, વેણ્ટપો
પં. અમૃતવિજય ગ૦	પં. રત્ન સ૦	વીજપુર મધ્યે
પં. ભાગ્યવિજય ગ૦	પં. પુણ્ય સ૦	દક્ષણદેશે,
પં. મનરૂપવિજય ગ૦	પં. મયા સ૦	} વડાવલી
પં. ભાનુવિજય ગ૦		
પં. ભાગ્યવિજય ગ૦	પં. કનક સ૦	હાકું
પં. પ્રેમવિજય ગ૦	પં. મહિમા સ૦	ઐમનગર
પં. લાલચંદ્ર ગ૦	પં. પ્રેમ સ૦	સિદ્ધપુર
પં. શ્રીવિજય ગ૦	પં. પ્રતાપ સ૦	રાધનપુર, વારાઈ, ગોતરકો, કમલાપુર, નવોગામ, તેરવાડો.
પં. વીરવિજય ગ૦	પં. ઉદય સ૦	ચાણુરમો, રણુજ, માણુજ, ધીણુજ
પં. લાલવિજય ગ૦	પં. ચતુર સ૦	ધાનેરા
પં. લલિષ્ઠવિજય ગ૦	પં. લાવણ્ય સ૦	} કચ્છ દેશે
પં. ભાનુવિજય ગ૦	પં. નાયક સ૦	
પં. પ્રેમવિજય ગ૦	પં. માણિક્ય સ૦	મોરવાડો
પં. લાલવર્દન ગ૦	પં. ખુસાલ સ૦	વઢવાણ
પં. ધર્મવિજય ગ૦	પં. રત્ન સ૦	ગોતરકો
પં. રૂપવિજય ગ૦	પં. રત્ન સ૦	સાંકરા, અડીયા
પં. અમીવિજય ગ૦	પં. મુક્તિ સ૦	કચ્છદેશે
પં. પદ્મવિજય ગ૦	પં. રવિ. સ૦	કચ્છદેશે
પં. પ્રતાપવિજય ગ૦	પં. ભગવાન સ૦	દ્રાપરા, પાદરા
પં. મુક્તિવિજય ગ૦	પં. નેમ સ૦	ખોરસદ
પં. માનવિજય ગ૦	પં. મુક્તિ સ૦	ખંભાયત
પં. મણિવિજય ગ૦	પં. હેત સ૦	દક્ષણદેશે
પં. લક્ષ્મીવિજય ગ૦	પં. હીર સ૦	દાવડ
પં. દીપવિજય ગ૦	પં. કૃષ્ણ સ૦	અંકલેશ્વર
પં. મોહનવિજય ગ૦	પં. સુભુધિ સ૦	વેડ, આતરોલી, નંદાસણુ, મરીમાડ, ચિલોડા

[૪૬]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

પં. ભાગ્યવિજય ગ૦	પં. જય સ૦	ડબોઈ
પં. કુવરવિજય ગ૦	પં. લક્ષ્મી સ૦	સોધગામ
પં. પ્રેમવિજય ગ૦	પં. જસ સ૦	માંડલ, બળણા
પં. હીરવિજય ગ૦	પં. ચતુર સ૦	સમી
પં. કૃતકુશલ ગ૦	પં. જીત.સ૦	દક્ષણદેશે
પં. ચતુરવિજય ગ૦	પં. દયા સ૦	વડાયદી
પં. મોહનવિજય ગ૦	પં. માણિક્ય સ૦	સાવલી
પં. અમૃતકુશલ ગ૦	પં. જયવંત સ૦	દમણ, દિવ
પં. ઉત્તમચંદ્ર ગ૦	પં. રાજેન્દ્ર સ૦	દેવા ડબો,
પં. ભક્તિવિજય ગ૦	પં. કિસ્તુર સ૦	લીંબડી
પં. કીર્તિવિજય ગ૦	પં. જવેર સ૦	દક્ષણદેશે
પં. ત્રિલોકવિજય ગ૦	પં. હીર સ૦	પારડી, વડસાલ
પં. અમૃતવિજય ગ૦	પં. હીર સ૦	બગવાડો, ગાંભુ, મુંડેરો
પં. ગુલાબવિજય ગ૦	પં. શ્યામ સ૦	કચ્છદેશે
પં. મેઘવિજય ગ૦	પં. કુંગર સ૦	
પં. પદ્મસાગર ગ૦	પં. રત્ન સ૦	કડી, વીસનગર
પં. નંદસાગર ગ૦	પં. ઉમેદ સ૦	પાલણુપુર, ચિત્રાસણી, પીચુઓ,
		કાણોદર, મનદર, મગરવાડો.
પં. દોહતરૂચિ	પં. લાલ સ૦	સીપુર
પં. કેશરવિજય	પં. જય સ૦	દક્ષણદેશે
પં. મોતીવિજય	પં. કર્સ્તુર સ૦	ગણાદખલિ

અમ્નો તૃતક્ષેત્રાદેશપત્રં વિધેયાનિ મગલમ્

(આ અક્ષરો શ્રીપૂજ્યના હાથથી લખેલા છે.)

[નોંધ—ખીજ અને ત્રીજ પટક ઉપરથી જોઈ શકાશેકે—ખીજું પટક ૧૯૪૧ તું અને ત્રીજું ૧૯૪૨ તું છે એટલે બે વચ્ચે એક જ વર્ષ તું અંતર છે : અને તે બન્નેમાં જણાવેલ સાધુઓ તેમજ પ્રદેશ—ગામનગર—નાં નામો લગભગ મળતાં આવે છે.]

કળા અને શાસ્ત્રીય દષ્ટિએ સર્વામસુંદર

ભગવાન મહાવીરસ્વામીનું ત્રિરંગી ચિત્ર

૧૪"×૧૦" સાઇઝ : આર્ટકાર્ડ ઉપર ત્રિરંગી છપાઈ : સોનેરી
ઝાંડર : મૂલ્ય—ચાર આના (ટપાલ ખર્ચનો દોઢ આનો બુદ્ધો.)

શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિ

જેશિંગભાઈની વાડી : ઘીકાંટા, અમદાવાદ.

કેટલાંક મહત્વનાં ફરમાનપત્રો

સંગ્રાહક-પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી ન્યાયવિજયજી

મોગલકુલતિલક સમ્રાટ અકબરે જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરીશ્વરજી અને તેમના શિષ્યપરિવારને આપેલાં ફરમાનો 'કૃપારસકોષ' અને 'સૂરીશ્વર અને સમ્રાટ' વગેરે પ્રથેમાં પ્રકાશિત થયેલાં છે. તેમજ જહાંગીર, શાહજહાં અને ઔરંગઝેબ વગેરેનાં ફરમાનો 'સૂરીશ્વરને સમ્રાટ', 'શત્રુજય પ્રકાશ', શત્રુજય મેમોરેન્ડમ, 'રખોપાના જરૂરી પત્રો' વગેરેમાં પ્રકાશિત થયાં છે. હું અહીં કેટલાંક મહત્વનાં ફરમાનોનો પરિચય અને અનુવાદ આપવા ધારું છું.

આ ફરમાનો ભાવનગરમાં ભરાયેલી ગુજરાત સાહિત્ય પરિષદના ઈ. સ. ૧૯૨૪ ના અધિવેશનના રીપોર્ટમાં પ્રકાશિત થયાં છે. ફારસી ભાષાના સમર્થ અભ્યાસી અને ગુજરાતના સાક્ષરરત્ન શ્રીયુત કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીએ એ ફરમાન સંપાદિત કર્યાં છે. શ્રી ફોર્બ્સ ગુજરાતી સભાના સંગ્રહમાં કેટલીક જૂની સનદો અને જૂનાં બાદશાહી ફરમાનો છે, તે તેમણે ગુજરાતના ઇતિહાસને ઉપયોગી ધારી તેમાં સંપાદિત કર્યાં છે.

આ ફરમાનો ગુજરાતના ઇતિહાસમાં જેમ ઉપયોગી છે, તેમજ જૈનધર્મના પ્રભાવ ઉપર પણ સુંદર પ્રકાશ પાડનારાં છે. મુસ્લીમ સમયમાં અને તેમાંયે મુગલાઈ જમાનામાં જૈનધર્મમાં પ્રાભાવિક આચાર્યો અને પ્રાકાવિક શ્રાવકો કેવા હતા તેનો ખ્યાલ આ ફરમાનો આપે છે. હું પહેલા સંક્ષેપમાં તે ફરમાનોનો પરિચય આપીશ અને પછી મૂળ ફરમાનોનો અનુવાદ આપીશ, જેથી વાચકો તેને બરાબર સમજી શકે.

પહેલું ફરમાન જનરલ ગોડાર્ડનું છે. એક વિજયી સેનાપતિ પોતાના વિજયપ્રવેશ વખતે પ્રજાને જે આશ્વાસન અને શાંતિ આપે છે તે આ ફરમાનમાં છે. દરેક વિજયી સેનાપતિ આવાં જ જાહેરનામાં બહાર પાડે છે. અંગ્રેજોએ અમદાવાદમાં પ્રવેશ કરતાં આ ફરમાન બહાર પાડ્યું હતું. અમદાવાદની જનતાને આ ફરમાન જાણ્યું છે કે "અમદાવાદની રૈયતે શાંતિથી રહેવું અને પોતાનું નિયમિત કામકાજ કરવું. તેમને તેમના કામમાં કોઈ ખલેલ નહિ પહોંચાડે. હીજરી સં. ૧૧૯૪ માં આ ફરમાન બહાર પડ્યું છે, તા. ૫ મહિનો સફર. આ ફરમાનમાં સંવત્ મુસલમાની આપ્યો છે. અને મહોરમાં શાહઅલમનું નામ છે, જે વાચકો ફરમાનથી જોઈ શકશે.

આ સિવાયનાં ફરમાનો મોગલ સમ્રાટ જહાંગીર અને શાહજહાંનાં છે. આ ફરમાનોમાં મોગલ બાદશાહોનાં પોતાની ખિનમુસ્લીમ જનતા પ્રત્યેનાં સદ્ભાવ, તેમના ધર્મને માન આપવાની ક્ષાણી અને તેમના પ્રત્યેની પક્ષપાતરહિત મનોવૃત્તિ જાણી આવે છે. આ બાદશાહોને પોતાના ધર્મ પ્રત્યે પ્રેમ અને આદર હોય તે સ્વાભાવિક છે, પણ અન્ય ધર્મવાળી પ્રજાનું મન ન દુઃખાય એનો પણ તેઓ પૂરો ખ્યાલ રાખતા હતા. આ નીતિ બાદશાહ અકબરથી વધુ પ્રસિદ્ધિ પામી હતી.

જીવહંસાની મનાઇ, શિકારનો પ્રતિબંધ અને જૈનમંદિરો, ધર્મશાળાઓ અને ધર્મસ્થાનોનો ઉપયોગમાં પરધર્મીઓની ડખલોનો અટકાવ; એ આ ફરમાનોની મુખ્ય મતલબ છે.

બીજું ફરમાન અમદાવાદના નગરશેઠ શાંતિદાસને આપેલું છે. તેમાં પાલીતાણા મંજૂ

[૪૮]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

કુર શેઠને ઈનામમાં આપ્યાનો ઉલ્લેખ છે. તેમજ ત્યાં આવનાર યાત્રિકાને કોઈએ સતાવવા નહીં, કે હરકત કરવી નહીં તેની તાકીદ છે. આ ફરમાન શાહજહાંનના સમયનું છે. તેને ગાદીએ બેઠાને ત્રણ વરસ થયાં છે અને તા. ૨૬ મહોરમ ઉલહરામ મહિનો છે. સનદ ઉપર આદશાહ શાહજહાંની મહોર ને સિક્કો છે.

ત્રીજું ફરમાન તે વખતના જૈન સંઘમાં ઉઠેલા એક વંટોળ ઉપર અચ્છે પ્રકાશ પાડે છે. જૈન સંઘમાં પ્રાયઃ દરેક બે કે ત્રણ સૈકા પછી કોઈ ને કોઈ નવો મતવાડો બિભો થયા જ કરે છે અને તેનો પ્રત્યાઘાત આખા સમાજમાં બિભો થાય છે. અને એક વાર તો વંટોળની જેમ તેની અસર મૂકતો જાય છે. આવો જ એક વંટોળ લોકાશાહે લોકા-મત ચલાવ્યા પછી બીકયો હતો. અને જેમ અત્યારે કાનજીસ્વામીના નૂતન પંથથી જે વંટોળ બીકયો છે તેવું જ વાતાવરણ તે વખતે પ્રગટેલું જણાય છે.

આ ફરમાન એમ સૂચવે છે કે લોકાશાહના નવીન મતવાદીઓએ આદશાહના દર-બારમાં અરજ પેશ કરી છે કે અમદાવાદના શેઠ શાંતિદાસ અને સૂરદાસ વગેરે મહાજનોએ અમારી સાથે ખાનપાન, રોટી અને બેટી વ્યવહાર બંધ કર્યો છે તે પુનઃ ચાલુ થાય. પરંતુ આ અરજનો જવાબ આપતાં ફરમાનમાં ફરમાવામાં આવ્યું છે કે ખાન-પાન-રોટી-બેટીનો વ્યવહાર એ દરેકની મરજી ઉપર આધાર રાખે છે, તેમાં કોઈનું દયાણુ ચાલી શકે નહિ. પણ એટલી સૂચના છે કે કોઈએ કોઈને અડચણ ન કરવી, કોઈએ કોઈને હેરાન ન કરવા.

આ અરજ તે વખતના ગુજરાતના સુબા મહમદ દારા શકુહ (શિકોહ) ને થયેલી છે.

ચોથું ફરમાન આ ફરમાનમાં તો તે વખતના મુગલ સમ્રાટોની હિન્દુ જાતિ પ્રત્યે, હિન્દુ ધર્મ પ્રત્યેની નિષ્પક્ષપાત નીતિનું આહું દર્શન બહુ જ સુંદર રીતે થાય છે.

પ્રસંગ એવો છે કે સમ્રાટ શાહજહાં દિલ્હીના તખ્ત ઉપર ગાદીનશીન થયો છે. ન્યાય અને નીતિથી ભારતવર્ષનું પાલન કરે છે.

આ વખતે ઔરંગઝેબને ગુજરાતની સુબાગીરી સોંપાયેલી છે. એના ઝનૂની અને ધર્મીય સ્વભાવ મુજબ સુબાગીરીના તોરમાં શેઠ શાંતિદાસે બંધાવેલા એક બવ્ય જૈનમંદિર ઉપર તેની ધર્મીધતાની કૂર દષ્ટિ પડી છે અને ત્યાં થોડો મહેરામ (કમાનો) બનાવી તેને મસીદ બનાવી છે. આદશાહ પાસે આ સંબંધી ફરિયાદ જતાં આદશાહે મહેરામવાળા ભાગ અને જૈન મંદિર વચ્ચે દીવાલ ચણાવી લેવાવી જૈન મંદિરમાં પૂર્વવત્ દર્શન પૂજન હક્ક-વ્યવસ્થા શાંતિદાસ શેઠની મરજી મુજબ થાય તેવો હુકમ આપ્યો છે, તેમજ કેટલાક ફકીરોએ ત્યાં ધામા નાખ્યા હશે અને મંદિરમાં જતા આવતા ભકતોને અડચણ કરતા હશે, આદશાહે તેમને માટે ત્યાંથી બીડી જવાનો હુકમ કાઢી મંદિરને અને ભકતજનોને શાંતિ આપી છે. વળી તે વખતે 'આવરી' જાતના કેટલાક માણસો જૈન મંદિરની ધમારતનો મસાલો ઉપાડી લૂંટી ગયા છે તે પાછો અપાવવા અને તેમ ન બને તો રાજ્યના ખર્ચે તે મસાલો-તેની કિંમત અપાવવાનું સૂચવ્યું છે. પોતાના પુત્રનીયે પરવા કર્યા સિવાય આદશાહ શાહજહાંએ કરેલો આ હુકમ તેની નિષ્પક્ષ વૃત્તિનો અચૂક પુરાવો છે એમાં તો સંદેહ નથી જ. આ ફરમાન ૧૦૮૧ હીજરી સંવત્નું છે. ફરમાન ઉપર મહોર સમ્રાટના પુત્ર મહમદ દારા શકુહની છે.

પાંચમું ફરમાન શેઠ શાંતિદાસની મોગલ સમ્રાટના દરબારમાં કેટલી લાગવગ, કેટલું ચલણ હશે તે સૂચવે છે.

શેઠના બાગબગીચા, હવેલીઓ, દુકાનો-પેઢીઓના રક્ષણ માટે આ ફરમાન છે. તેમને, તેમનાં ફરજીદારને કે નોકરોને અડચણ ન પડે; તેમનાં બાગબગીચા, હવેલીઓમાં કોઈ અફસરોના ધામા ન નાંખાય, તેમજ તેમની મિલકત જપ્ત ન થાય, અને તેમના નોકરોને ભાડું વગેરે ઉધરાવતાં કોઈ ડબલગીરી ન કરે તે સંબંધી સખત આજ્ઞા છે.

આ ફરમાન હીજરી સં. ૧૦૪૫ નું છે. લેખના ઉપરના ભાગમાં મહોર સિક્કો સમ્રાટ શાહજહાંનો છે અને બીજો સીકો દારા શકુહનો છે.

છઠ્ઠું ફરમાન આખા જૈન સંઘને લગતું છે. મોગલ સમ્રાટના દરબારમાં જૈનોનું કેટલું માન હતું તેનું આ ફરમાન આપણને પૂરેપૂરું બાન કરાવે છે. જૈનો સદાય ન્યાયપ્રિય, ધર્મપ્રિય, અને શાંતિપ્રિય રહ્યા છે. તેમણે અન્યાય અને અનીતિ સામે પુણ્યપ્રકાપ પ્રગટાવ્યો છે, સમાજની-પ્રજાની નેતાગીરી કરી છે અને પ્રજાના હિતમાં પોતાનું હિત માની રાજ્ય અને પ્રજા વચ્ચે પુલરૂપ બની દેશભક્તિ અને પ્રજાહિતના કાર્યો કરી પોતાનાં ધર્મસ્થાનોની પણ ખૂબ ખૂબ રક્ષા કરી છે.

આ ફરમાનમાં શેઠ હરખા પરમાનંદજીએ સમ્રાટ જહાંગીરના દરબારમાં અરજ કરી, તે વખતના મહાન યુગલ જૈનાચાર્યો શ્રી વિજયસેનસૂરિ, શ્રી વિજયદેવસૂરિ અને પુશકૃહમં નંદિવિજય તેમનાં ધર્મસ્થાનો ઉપાશ્રયો અને મંદિરોની રક્ષાની માંગણી કરી છે. ધર્મસ્થાનોમાં કોઈ ઊતરે નહીં, આશાતના કરે નહીં અને ધર્મકાર્યમાં દખલ કરે નહીં તેમજ સિદ્ધગિરિ-શત્રુજય તીર્થ ઉપર જતાં યાત્રાળુઓનો કર માફ કરાવ્યો છે. અને આ ફરમાનમાં જણાવ્યા મુજબના દિવસોમાં અહિસા-અમારી પળાવી છે.

મોગલ સમ્રાટ અકબરના દરબારમાં જઈ જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરિજીએ જૈન શાસનની જે પ્રભાવના કરી, જૈનધર્મનો જે પ્રચાર કર્યો અને જૈન સાધુઓનાં ત્યાગ-તપ-સંયમનો જે પ્રભાવ બ્રેસાડ્યો અને અહિસા ધર્મની જે ઉદ્દેશીપણા કરાવી; તે માર્ગ તેમના શિષ્ય-પ્રશિષ્યોમાં, શ્રાવકોમાં અને અન્ય ગચ્છીય આચાર્યો દ્વારા પણ ચાલુ રહ્યો હતો; જેનાં ફળ આપણે આવાં ફરમાનો દ્વારા જાણી શકીએ છીએ.

આ છઠ્ઠે ફરમાનોનો સાક્ષર શ્રી કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરીએ કરેલો અનુવાદ, જૈન જનતા માટે ઉપયોગી સમજીને, ગૂજરાતી સાહિત્ય પરિષદના ઇ. સ. ૧૯૨૪ ના અહેવાલ-માંથી સાબાર લઈને અહીં આપું છું.

૧ સારી બુદ્ધિવાળા. 'પુશકૃહમનું' ગિરિદ આદેશાહ જહાંગીરે સિદ્ધિચંદ્રને આપ્યું છે તેમજ સમ્રાટ અકબરે નંદિવિજયને આપ્યાનું પ્રસિદ્ધ છે. આ નંદિવિજયજી કદાચ એ જ હોય, પુશકૃહમ સારી બુદ્ધિવાળા. શ્રી વિજયસેનસૂરિજી જગદ્ગુરુ શ્રી હીરવિજયસૂરીશ્વરજીના મુખ્ય પટ્ટધર છે. તેઓ પણ સમ્રાટ અકબરની વિનંતિથી લાહોર અકબરને મળ્યા હતા. શ્રી વિજયદેવસૂરિ, શ્રી વિજયસેનસૂરિજીના પટ્ટધર છે. અને સમ્રાટ જહાંગીર તેમને માંડવગઢમાં મળ્યો હતો.

કેટલાક અપ્રસિદ્ધ જૂના લેખો

સંપાદક-શ્રીયુત રા. રા. શ્રી કૃષ્ણલાલ મોહનલાલ ઝવેરી

૧ (પહેલું ફરમાન)

શ્રી ફેબ્રુઆરી ગુજરાતી સભાના સંગ્રહમાં કેટલીક જૂની ફારસી સનદો અને કેટલાંક જૂનાં બાદશાહી ફરમાનો છે. એ સનદો તથા ફરમાનોની સંખ્યા મહોટી નથી. પરંતુ જે છે તે કેટલેક ભાગે ગુજરાતના ઇતિહાસને ઉપયોગી છે. એ સંગ્રહમાંથી એક ફારસી લેખનું ભાષાંતર થોડા વખત પર “ગુજરાતી”ના દીવાળીના અંકમાં “પેશ્વા સાથેનો એક કરાર” એ મથાળા હેઠળ પ્રસિદ્ધ કરવામાં આવ્યું હતું. ગુજરાતની અર્વાચીન સ્થિતિને લગતો એ કરાર હતો. એ સ્થિતિ જોડે સંબંધ રાખતો એક બીજો લેખ એ સંગ્રહમાંથી મળી આવ્યો છે. જે વખતે જનરલ ગોડાર્ડ (General Goddard)ના હાથમાં અમદાવાદ આવ્યું તે વખતે એણે એક જાહેરનામું પ્રસિદ્ધ કરેલું. તે જાહેરનામાની ખરી નકલ ગોડાર્ડની સહી સાથેની એ સંગ્રહમાંથી મળી આવી છે. દરેક વિજયી સેનાપતિ એવી રીતનાં જાહેરનામાં કે ઢંઢેરા પોતાના તાબામાં આવેલી રૈયતના સાન્તવન અર્થે બહાર પાડતા, અને હજી પણ પાડે છે. છેલ્લી મહોટી લડાઈ વખતે જર્મનો પણ એવાં જાહેરનામાં કેર કેર બહાર પાડતા હતા. આ જાહેરનામું ટુંકું પણ મુદ્દાસર છે.

શાહ આલમ બાદશાહ ગોઝી અમીર
ઉદ્દૌલા જનરલ ગોડાર્ડ બહાદુર
ફતેહગંગ કીદવી સને ૧૧૯૪

અસલ મુજબ નકલ:—

નથુ (નાનુ) શંકર સુખા વગેરે અમદાવાદની રૈયત, એ શહેરના વતનીઓ તથા ત્યાં રહેનારા અને વસનારા સઘળાને માલુમ થાય—

એમ થાઓ કે હવે સૌ લોકોએ ખાતર જમા રાખી પોતાના મકાનમાં રહેવું. અને કોઈ પણ રીતનો અદેશો કે ડર પોતાની હંમેશની રહેણી કરણી સંબંધે ન રાખતાં રાજના કામકાજમાં મશગૂલ રહ્યા જવું, કારણ કોઈ પણ માણસ તેમને કોઈ રીતની અડચણ કે અટકાવ કરશે નહિ. આ બાબત તેમણે ખાતરી રાખવી, અને આમાં લખ્યા મુજબ તહેમણે વર્તાવું. લખ્યું તારીખ ૫ મહીનો સફર હી. સ. ૧૧૯૪ તે ગાદીએ ખેઠાનો સને ૩૫.

(અંગ્રેજીમાં સહી) Thomas Goddard

૨

જહાંગીર અને શાહજહાંન બાદશાહના વખતમાં અમદાવાદનો જૈન વેપારી, ઝવેરી શાંતિદાસ (કે સતિદાસ) બહુ વગવાળો માણસ થઈ ગયો હોય એમ જણાય છે. એ બાદશાહોના તરફથી એને ધણાં ફરમાનો મળ્યાં હોય એમ લાગે છે, અને તે સર્વે જૈનધર્મના સિદ્ધાંતોને અનુસરી ચાલનારાઓને દરેક રીતે અડચણમાંથી મુક્ત રાખવાને માટે એણે કઠાવ્યાં છે. શ્રવહિંસાની મના, શિકારનો પ્રતિબંધ, જૈન દહેરાસર તથા ધર્મશાળાઓ વિગેરેના ઉપયોગમાં પરધર્મીઓ તરફથી થતી અડચણોનો અટકાવ, એ આ ફરમાનોની મુખ્ય મતલબ

અંક ૨]

કેટલાંક મહુરવનાં ફરમાનો

[૫૧]

છે. પોતાની હિંદુ રૈયતને તહેનો ધર્મ, તહેની મરજી મુજબ અપાધિત રીતે પાળવા દેવા માટે તહેમાં દરેક રીતે કાળજી દર્શાવવામાં આવી છે. શેત્રુંગની આસપાસ જનવરોની કતલ કે તહેનો શિકાર ન થાય તથા ત્યાં માછલાં મારવાં કે પકડવાં નહિ, એવો કોઈ ફરમાનથી હુકમ થયો છે, તો કોઈ ખીજ ફરમાનથી હિંદુઓની ધર્મની જગા પાસે કોઈ એક મુસલમાન ફકીર ગેરકાયદે દરગાહુ બનાવી ખેડો હુતો તહેને એકદમ ખસી જવાની આજ્ઞા થઈ છે. આ ફરમાનોની ભાષા ફારસી છે ને મજકુરમાં અપક્ષપાતપણું લીટીએ લીટીએ તરી આવે છે. ધર્મ સંબંધી છૂટ તહેમાં વાકયે વાકયે દેખાઈ આવે છે. એ ફરમાનોમાંથી થોડાંક નમૂનારૂપે આપ્યાં છે.

અ (ખીજીું ફરમાન)

સૌરક સરકાર હાલમાં કામ કરતા તથા ભવિષ્યમાં થનાર અમલદારો જેઓ સુલતાનની મહેરબાનીની આજ્ઞા રાખે છે, તથા તે મહેરબાનીને યોગ્ય ગણાવા માગે છે તહેમને માલુમ થાય કે ગૂબ્દે ઉલ્ અકરાન (એક ખેતાબ છે) શાંતિદાસ ઝવેરીએ, સ્વર્ગ સમાન અમારી દરબારમાં એક અરજદાર તરીકે, અરજ કરી જણાવ્યું કે સદરહુ સરકારના તાબાના પરગણામાં મોજે પાલીતાણા નામે એક ગામ આવેલું છે તહેમાં હિંદુઓની પૂજનું એક સ્થાન જેને શેત્રુંગે કહે છે તે આવેલું છે અને ત્યાં આસપાસના માણસોની તીર્થ માટે જત્રા કરવા-આવજનવ થયા કરે છે તેથી ઉંચા દરજ્જા અને ઉમદા પદોવાલા (બાદશાહ)ને હુકમ કાઢવા તથા પ્રદર્શિત કરવામાં આવે છે કે પાનખર ઝડતુની શરૂઆતથી (પીચીઈલ મહીનાથી) મજકુર મોજે (ગામ) ઉપર જણાવેલા ગૂબ્દે ઉલ્ અકરાનને હુમે મહેરબાનીની રાહે ઈનામમાં આપીએ છીએ અને તેથી સૌની ફરજ છે કે, એ ઈનામ તહેમણે કબૂલ રાખી કોઈ પણ રીતે તેને હરકત કરવી નહિ. અને આસપાસના માણસો ત્યાં નિશ્ચિતપણે તીર્થ કરવા આવે જાય, તહેમને આ હુકમની રૂએ કોઈ પણ રીતે હરકત હુલ્લો કરવો નહિ. લખ્યું તા. ૨૯ મોહોરમ ઉલ્ હુરામ મહીનો. ગાદીએ ખેસવાનું વર્ષ ત્રીજીું.

આ સનદના ઉપરના ભાગમાં શાહજહાન બાદશાહનાં મહોર ને સિક્કો છે, અને કોઈ અલીતકીબાન મારફત એ મોકલવામાં આવી છે એવું લખ્યું છે.

(બ) (ત્રીજીું ફરમાન)

આ ફરમાન પણુ ગુજરાત (શહેર)ના હાકેમ તથા અમલદારોના ઉપર કાઢવામાં આવ્યું છે.

સદરહુ શહેરમાં રહેતા મહાજનોમાં લોકા નામની એક કામ વસે છે. તે કામ અમારા દરબારમાં આવી, ને તહેણે અમારી મદદ માટે અરજ ગુજરી કે શાંતિદાસ, સુરદાસ વગેરે મહાજનો અમારી જેડે ખાનપાનનો તથા સગપણનો વ્યવહાર રાખતા નથી. આ ઉપરથી આફતાબ જેવી પ્રકાશિત દરબારમાંથી એવો હુકમ કાઢવામાં આવે છે કે ઉંચા દરજ્જાના શરીઅત તથા દેદીપ્યમાન એવા (હુમારા) ધર્મ પ્રમાણે પરસ્પર ખાવા પીવાનો કે સગપણનો વ્યવહાર રાખવો એ ખાને પક્ષની રાજીખુસી તથા રઝામંદી (ઈચ્છા) ઉપર આધાર રાખે છે. તેથી જે એમની તે ખાતતની ઈચ્છા હોય તો તહેમણે એક ખીજ જેડે સગપણનો વ્યવહાર આંધવો તથા પરસ્પર જમવા ખાવાની છૂટ રાખવી; પણુ જે તેમ ઈચ્છા ન હોય તો કોઈ પણુ શખસે કોઈ ખીજને તે ખાતત અડચણ કરવી નહિ અને એને સંબંધે કોઈએ કોઈને હેરાન કરવું નહિ. તેમ છતાં જે કોઈ કોઈને હેરાન કરશે

[૫૨]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[૧૫૬]

તો (હમારા) ધર્મ પ્રમાણે તહેનો ન્યાય થશે. તેથી કોઈએ હમારા ફરમાનથી વિરુદ્ધ વર્તવું નહિ. લખ્યું તારીખ ૨૭ માહે ૨૦૧૫ ઉલ્ મુરજખ્. ગાદીએ એકાનું વરસ ૧૮ મું તે હીઝરી સને ૧૦૩૪.

આ લેખના ઉપરના ભાગમાં એક મહોટી ચોરસ મહોર છે, તેમ એક વર્તુલ આકારની મહોર છે, તે વર્તુલની આસપાસ નવ ગોળાકાર મહોર છે. અને તે દરેકમાં આદશાહના વડવાઓનાં તમૂર સુધીનાં નામ છે. પાછળ મહમદ દારા શકુહની મહોર છે અને ઈસ્લામખાન મારફત એ સનદ નીકળી છે એમ લખ્યું છે.

(ક) (ચોથું ફરમાન)

[ગુજરાતના સુખા તથા અમલદારોના અંગે જે ખેતાઓ વગેરે વાપર્યા છે તેનો અમે અનુવાદ કર્યો નથી]

ગુજરાતના હાલના તથા હવે પછીના સૂખાઓને માલુમ થાય કે અત્યાર પહેલાં ગુપ્તે ઉલ્ અકરાન્ શાંતિદાસ ઝવેરીના દેરાસરની આખતમાં ઉમદ્ ઉદ્મુલ્ક શાયસ્તખાનના નામ પર ફરમાન નીકળ્યું હતું કે શાહજાદા સુલ્તાન ઔરંગઝેમ ખુદાદારે ત્યાં થોડા મેહરાખ (કમાનો) ખનાવી તેને મસ્જિદનું નામ આપેલું, અને ત્યારબાદ મુદલાં અબ્દુલ હુકામે અરજ કરી જણાવ્યું કે એ મકાન પર ખીજે માણસ પોતાનો હુક હોવાનો દાવો કરે છે, તેથી આપણા પાક ધર્મ મુજબ એ મસ્જિદ ગણાય નહિ. આ ઉપરથી આદશાહી હુકમ નીકળ્યો હતો કે એ મકાન સતિરાસ (શાંતિદાસ)ની મીલકત જેડે તાલુકા (સઅંધ) ધરાવે છે અને નામદાર શાહજાદાએ મેહરાખની શિકલવાળા મકાનનો ત્યાં પાયો નાખ્યો છે, તેથી તેને કોઈ રીતે હરફત થવી જોઈએ નહિ, તેથી એ મેહરાખને ત્યાંથી ખસેડી નાંખવો અને મજકુર મકાન તેને હવાલે કરી દેવું; હવે આ આખતમાં આખી દુનયા જેને તામે છે એવા આદશાહનો એવો હુકમ નીકળ્યો છે કે ઉંચા દરજ્જાના નામદાર શાહજાદાએ જે મેહરાખ ખનાવ્યો છે તે કાયમ રાખવો અને દેરાસર અને મેહરાખની વચમાં મેહરાખની પાસેથી એક દિવાલ ચણી લેવી કે જેથી એ બે વચ્ચે એક પડો થાય. એટલા માટે હુકમ કરવામાં આવે છે કે ઉંચા દરજ્જાના આદશાહના બંદાઓએ જ્યારે મજકુર સતિદાસ (શાંતિદાસ)ને એ દેરાસર મહેરખાનીની રાહે બક્ષિસ જ આપ્યું છે, ત્યારે આગળની રીત મુજબ તે તેનો કબજો લઇ લે, અને પોતાના ધરમ મુજબ જેમ ચાહે તેમ તેમાં પૂજા કરે અને કોઈ પણ માણસ તેમાં તેને હરફત કે અટકાવ કરી શકે નહિ. અને વળી કેટલાએક ફકીરો જેઓ ત્યાં મુકામ કરી પડયા છે ! તેમને ત્યાંથી ખસેડી સતિદાસને તેમના તરફથી થતી અડચણ તથા તેમના તરફથી ઉભા થતા કલ્યાઆમાંથી મુક્ત કરવો, અને વળી હમને એવું પણ જણાવવામાં આવ્યું છે કે આવરી જતના કેટલાએક માણસો એ દેરાસરની ઈમારતનો મસાલો ઉપાડી લૂંટી ગયા છે. તો ગમે તે પ્રકારે પણ એ મસાલો પાછો મેળવી મજકુર શખ્સને આપવો, અને જે તે લોકાએ તે વાપરી નાખ્યો હોય તો તેમની પાસેથી તહેની કીમત લઈને સતિદાસને આપવી. આ આખત આ આદશાહી ફરમાન છે એમ ગણી તેનાથી વિરુદ્ધ યા ઉલટું કોઈએ ચાલવું નહિ. લખ્યું તારીખ ૨૧ મહીનો જમાદી ઉલ્સાની સને (હી) ૧૦૮૧

મથાળે મહોર સીકો શાહજાહાનના પુત્ર મહમદ દારા શકુહનો છે.

(ડ) (પાંચમું ફરમાન)

ગુજરાત સુખાના હકિમને માલુમ થાય કે સતિદાસ ઝવેરી અરજ કરે છે કે આલી

અંક ૨]

કેટલાંક મહત્વનાં ફરમાનો

[૫૩]

દરજ્ઞના આદશાહના હુકમ મુજબ મજકુર શેહેરમાં તેની માલેખાની હવેલીઓ, દુકાનો, ખીજી મીલકત તથા આગળગીયા છે. આ ઉપરથી હુકમ કરવામાં આવે છે કે જહાંપનાહ આદશાહની કચેરીનો એ કચેરી તથા ખેરખાહુ વેપારી છે. તેથી કોઈ પણ માણસ એ હવેલીમાં જઈ ઉતારો કરે નહિ એવો મનાઇહુકમ કાઢવો અને એ દુકાનોનું એ ભાડું ઉધરાવે તહેમાં એને કોઈએ અડચણ કરવી નહિ, અને આદશાહી ફરમાન મુજબ જે આગળગીયા એને મળેલા છે તે આગતમાં કોઈએ કોઈ દબલ કરવી નહિ. વળી વિશેષ હુકમ કરવામાં આવે છે કે એ સૂખાના અમલદારોમાંથી કોઈ પણ માણસે કોઈ પણ રીતના કાયદાનું બહાનું કાઢી એની માલ મિલકત લઈ લેવાનો પ્રયત્ન એના પ્રત્યે યા એના ફરજનો પ્રત્યે કરવો નહિ, કે જેથી એ તથા એનાં ફરજદો નિશ્ચિતપણે પોતાના વતનમાં આપાદ થઈ હમારી પાદશાહત હમેશ ચાલુ રહે એવી દુઆ ખુદા પાસે કરતા રહે. હમારા આ હુકમથી વિરુદ્ધ યા ઉલટું કોઈએ વર્તાવું નહિ. લખ્યું તા. ૨ જી વર માહ ઈલાહી સને ૮ મો.

લેખની ઉપરના ભાગમાં મહોર સિક્કો શાહજહાન આદશાહનો છે, અને ખીજે સિક્કો દારા શકુહનો છે (ઈ. સ. ૧૦૪૫)

(ઈ) (છઠું ફરમાન)

આ નીચેનું ફરમાન જહાંગીર આદશાહ તરફથી નીકળેલું છે. એની નકલમાં કંઈક અક્ષરો પડેલા છે. અને લખ્યા સાલ વગેરે કેટલીક આગત તેમાં ઉતરી નથી, છતાં પણ પોતાની રૈયતમાં શ્રાવક કામ પ્રત્યે આદશાહની કેટલી લાગણી હતી, તે એમાંથી ખુદલી રીતે દેખાઈ આવે છે.

આ ફરમાન પોતાના કુલ રાજની અંદર નીમાએલા હાકેમો, અમલદારો, જગીરદારો, કચેરીઓ, મુત્સદીઓ, અને આખી ગુજરાતના સુખા પર કાઢવામાં આવ્યું છે. એમાં તેમને જણાવ્યું છે કે પરમેશ્વરની પ્રીતિ ત્યારે જ મેળવી શકાય છે કે જ્યારે રાજમાં રહેતી દરેક જાતની યા કામની રૈયતના મનને આસુદગી અને નિશ્ચિતપણું રહેલું હોય. હાલમાં શ્રાવક હુરખા પરમાનંદજીએ જહાંપનાહની દરખારમાં આવી અમલદારો મારફતે અરજ કરી કે વિજયસેનસૂરિ વિજયદેવસૂરિ અને ખુસદ્દહમ નંદજી (!) એઓ હમારા આચાર્ય છે, અને ઠેકઠેકાણે તેમનાં દેરાં ને ધરમશાળા છે, અને તેઓ હમેશાં પવિત્ર-ધાર્મિક-કામમાં, સેવાપૂજામાં, અને ઈશ્વરને યાદ કરવામાં મશગૂલ રહે છે, અને ખરે-ખર હુમને મજકુર શ્રાવક હુરખા પરમાનંદજીની વફાદારીની ખબર છે કે એ હુમાઈં ત્રેય ચાહનાર, વફાદાર માણસ છે, તેથી હમારી જહાંપનાહની-દરખાર-માંથી હુકમ કાઢવામાં આવે છે કે એ કામની ધરમશાળા કે તેમના દેરામાં કોઈએ મુકામ કરવો નહિ અને તેની નહદીકમાં પણ કોઈ રીતની દબલગીરી ન કરવી, અને તેઓ તહેને ફરીથી નવાં બનાવવા માગે તો તેમાં પણ અડચણ ન કરવી. વળી તહેમના શિષ્યાના મકાનમાં પણ કોઈએ ઉતારો રાખવો નહિ, અને તેઓ જે સોરઠના મુલકમાં શત્રુજે જાત્રા કરવા જાય તો કોઈએ તેમની પાસે કશું માગવું નહિ. વળી એ જ માણસની માગણી અને અરજ ઉપરથી હુકમ કરવામાં આવે છે કે દરેક અડવાડીઆમાં, જે વાર-દિવસ એટલે રવિ તથા ગુરુવારે, દર મહીને તે મહીનાને પહેલે દહાડે, તેમજ ઇદ (તહેવાર)ને દહાડે, તેમજ દર વરસે

[૫૪]

જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

પૂર માસમાં.....(?) તેમજ હુમારી ઉમરનાં જોટલાં વર્ષ વીતી ગયાં છે તે વર્ષ ગણી દર વર્ષે એક દિવસ એ પ્રમાણે, હુમારા આખા રાજમાં કોઈ પણ જન-વરને કતલ કરવું નહિ, તેમ તેનો શિકાર કરવો નહિ, તેમજ પક્ષી માછલાં, વગેરે જીવોને પકડવાં નહિ આ માર્ગનાં નહિ. આ હુકમ પ્રમાણે ચાલવાને સૌએ કાશિશ કરવી. એનાથી વિરુદ્ધ વર્તવાને કોઈને અવકાશ જ નથી

આ ફરમાન ખાનજહાન મારફત નીકળેલું.

શ્રી કૃ. મો. ઝવેરીએ અનુવાદિત કરેલ આ છ ફરમાનોમાંની હકીકતને જ પુષ્ટ કરે એવું એક લખાણ શ્રી હરગોવિન્દદાસ દ્વારકાદાસ કાંટાવાળાએ લખેલ 'ટ્યુકડી ચોથી સો વાતો' નામક પુસ્તકમાંથી ઉદ્ધૃત કરીને અહીં પરિશિષ્ટ રૂપે આપું છું.

પરિશિષ્ટ

શાન્તિદાસ અને શાહજહાન

સામાન્ય રીતે એવું મનાય છે મુસલમાનો હિંદુઓને જીલમથી વટાળતા, તેમનાં દેવાલયો તોડી નાંખતા, અને હિંદુ ધર્મને ઉચ્છેદ કરવા મથતા; પરંતુ જેમ કેટલાક મુસલમાન આદશાહો એવાં કાર્ય કરવાને પોતાના ધર્મને લાલ થાય છે એમ ગણતા, ત્યારે ખીજાઓ, હિંદુ મુસલમાનોને સરખા ગણી તેમને અદલ ધનસાફ આપવામાં, સર્વ ધર્મને માન આપવામાં આવે, અન્ય ધર્મી સાથે લાઘ્યચારો વધારવામાં આપણું કર્તવ્ય રહેલું છે એમ સમજતા; ખાખર, અકબર, જહાંગીર અને શાહજહાન આ ખીજા વર્ગના આદશાહ થઈ ગયા.

અમદાવાદના નગરશેઠ શાન્તિદાસ ઝવેરીએ ધણા ષૈસા ખરચીને મોટું જૈન દેવાલય બંધાવ્યું હતું. શાહજહાન ઔરંગઝેબના હુકમથી તે દેવળ તોડી પાડીને તેને ઠેકાણે મસીદ બાંધવામાં આવી, તેથી નારાજ થઈ શાન્તિદાસ આદશાહને ફરિયાદ કરવા માટે દીલ્હી ગયા. શાહજહાને શેઠની સર્વ હકીકત સાંભળીને ન્યાયની ખાતર પોતાના શાહજહાન દારાશિકોહની સહીથી પરવાનો લખી મોકલ્યો. તેમાં અમદાવાદના હાકિમને એવું ફરમાવ્યું કે તેણે મસીદને સ્થળે નવું દેરું બાંધી આપવું, જૂના દેવળને જે સરસામાન મુસલમાનોએ લઈ લીધો હોય તેનો કબજો શેઠને સોંપવો. હવે પછી કોઈએ તેમને હેરાનગતિ કરવી નહિ તથા અમુક અમુક જૈન તહેવારોએ શહેરમાં જીવહિંસા કરવી નહિ. પરધર્મી આદશાહો જેવો ધનસાફ આપ્યો, તેવો ધનસાફ ખીજા પરધર્મી મહારાજ ભાગ્યે જ આપી શકે.

વળી શાહજહાન આદશાહે જૈનોના પૂજ્ય શેત્રુંજી પર્વતની આસપાસ તેમ પાલીતાણામાં જીવહિંસા ન કરવાનો પરવાનો કાઢ્યો હતો. એ જ પ્રમાણે અકબરે અને જહાંગીરે આદશાહે પણ જીવહિંસા ન કરવાના પરવાનો કાઢ્યા હતા, એ જ પ્રમાણે અકબર અને જહાંગીરે આદશાહે પણ જીવહિંસા ન કરવાના તથા જૈનધર્મને મદદ આપવાના હુકમો કર્યા હતા. આવા ન્યાયી આદશાહો મુસલમાનો છતાં પણ તેમને માટે હિંદુઓ વફાદારી બતાવે એમાં શી નવાઈ ?

શેઠ શાન્તિદાસ ઠેક દીલ્હી દ્વાર જૈન ચઢ્યા.

પાદશાહ પાસ અર્જ આપવા ત્યાં અડ્યા.

દેહરો બાંધી આપવા, મસીદ પાડી નાખવા.

ન્યાયનો ઠરાવ કીધ, શાહ નામ રાખવા.

ઉપાધ્યાય શ્રી જ્ઞાનસાગરજી ગણિકૃત તીર્થમાલા-સ્તવન

[વિ. સં. ૧૮૨૧ માં રચાયેલી એક મહત્વની કાવ્યકૃતિ]

સંપાદક તથા સંપાદક-પૂજ્ય સુનિ મહારાજ શ્રી જયંતવિજયજી મહારાજ.

(ક્રમાંક ૬૪ થી શરૂ : ગતાંકથી ચાલુ : આ અંકે સંપૂર્ણ.)

ઠાલ ૧૦ (ઠૂંહા)

સંઘ સહુ અધૃત કરે, દરિસણને જગનાથ;
સન્મુખ થઈ કરે વિનતિ, જુગતેં જોડી હાથ.

(માહારાજ દેવાની ઢોવલા-એ દેશી.)

સંઘ હવે ચિત્તને રાગે, કરી વિનતિ દરશન માંગે રે;
વાહલા પાસજી દરિસણ આલો, માહરાં લવલવનાં દુઃખ ટાળો રે;
વાહલા થલપતિ દરિસણ આલો. એ આંકણી.

- અઢેં તુમ દરિસણ રસિઆ, આઠ્યા ફરથી ચિત્ત ઉલ્લસીઆ રે; વા. ૧
તુંમેં જગખંધુ જગસયણ, તુંમ દરિસણ તરસેં નયણાં રે; વા.
તુમ દરિસણ વિ(ણ) જગલાણ, જે જીવવું કુણ પરમાણ રે. વા. ૨
અતિ કટુક નેં હલુંઉં તુંમ, પણ તારે સન્નજન સુંખ રે; વા.
તુમેં મીઠા મોટા રાજ, તુંમ બાંહિ પ્રહ્યાની લાજ રે. વા. ૩
તુમેં જગત વહલ ઉપગારી, કિમ બિરુદની વાત વીસારી રે; વા.
મન વચ તો તુમ આધીન, એક નયણનો વિરહો છિન્ન રે. વા. ૪
અતિશય સ્વરૂપ ઉપગાર, તુમ સંપદા તિ ઉપગાર રે; વા.
તુમ દરિસણથી તે વિરહો, જાઈ દુઃખદાઈ તે પરહો. વા. ૫
તુમ વિરહ થકી ગુણુધામ, અન્ન પાંણી નિંદ હરામ રે; વા.
ખહુ ગુનહી પણિ અમેં તુમચા, તુમેં દાયક નાયક અમચા રે. વા. ૬
મોટા તે દોષ ન દાખેં, આશ્રિતનેં સુખ ભર રાખેં રે; વા.
કહો તારકે કોઈ તુમ પાખેં, જેહને સેવીજેં દીલ ધરી સાખેં. વા. ૭
તુમ દર્શન દર્શના પાખેં, તુમ ભાવ તે દિલમાં આવેં રે; વા.

ઠાલ ૧૦ [૨] જગસયણ=જગશરણ. તરસેં=ઝાંખે. કુણ પરમાણ=શા કામનું. [૩] બાંહી=બાંહ-હાથ. [૪] ગુનહી=ગુ-હાંવાળા. તુમચા=તમારા, આમાં છટ્ટી વિભક્તિના અર્થમાં વપરાયેલ 'ચા' પ્રત્યયનું મૂળ મરાઠી ભાષામાં હોય એમ લાગે છે, કારણ કે અત્યારે પ્રચલિત મહારાષ્ટ્રી ભાષામાં છટ્ટી વિભક્તિદર્શક પ્રત્યય તરીકે 'ચા' પ્રત્યય જ વપરાય છે. [૭] દાખેં=દેખાડે. પાખેં=સવાય.

[૫૬]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

શ્રમહાનિ નહીં તુમ કોઈ, જસ વાષે અમ સુખ હોઈ રે. વા. ૮
 વિરહ-શમન લણી શયણ, જલ ભરિ ભરિ છાંટે નયણું રે; વા.
 તો હિ ન તે ઓલાઈ, તુમ દર્શનઈ શીતળ થાઈ રે. વા. ૯
 સાહિબનો તો સહજ વિલાસ, સવિ સેવક પૂર્ગે આસ રે; વા.
 પરદુઃખ લંબે તે સંત, તુમેં પરમ સજન લગવંત રે. વા. ૧૦
 ભવ અગનિથી નાગ ઉગાર્યો, તેણેં કિહાં પ્રભુ તુમ સંભાર્યો રે; વા.
 રામચંદ્રની લજ્જા રાખી, ગ્રાવ થિરતા તુંમ દગ શાખી રે. વા. ૧૧
 અભયદેવનો કુષ્ટ કુયોગ, તુંમેં પ્રગટી ટાલ્યો રોગ રે; વા.
 તુમેં આવી પાતાલથી નાથ, સજ્જ કીધો યાદવ સાથ રે. વા. ૧૨
 રાય એલગદેનો રોગ, તુંમેં ટાલ્યો દર્શન યોગ રે; વા.
 નાગાજ્જુન યોગી કલેશ, તુંમેં આવ્યેં ભાગો અશેસ રે. વા. ૧૩
 શ્રી કલ્યાણસિંધુ મુનિદ, આપેં દર્શન દીધું આનંદ રે; વા.
 ઇમ લગતતતી ઉદ્ધારી, અમ વેલા વાત વીસારી રે. વા. ૧૪
 સોઠાની વાત પ્રમાણે, શ્રી સંઘનેં દિલ કિમ નાણે રે; વા;
 પ્રભુ અણુ પ્રારથતા તારો, વિલવલતા નવિ સંભારો રે. વા. ૧૫
 તુંમેં અરિહંત સમતા સંગી, કરો પંકિતલેહ એકંગી રે; વા.
 મણી ઓષધી નેં સુસ્વૃક્ષ, પૂરેં કામીત સમરેં દક્ષ રે. વા. ૧૬
 તુંમેં કરિ કરિપા સાહિબ આવો, વલી અધિકું સિદ્ધ ઓલાવો રે; વા.
 અમેં લગતિ ગહિલા લોક, આતુરનેં નહિ અવિવેક. વા. ૧૭
 સાહિબ તે લેખેં નાણેં, તુમ ભાવ તે દિલમાં આણેં રે; વા.
 સેવકની વાત પ્રમાણે રે, સો વાતે એક જ વાત દિઓ દર્શન જગના તાત રે. વા. ૧૮
 તું ગતિ તું મતિ શરણુ, આધાર તુંહિ હિતકર્ણુ રે; વા.
 તાત, માત, તુંહિ જ ભાઈ, સાહિબ તું આયિ સગાઈ રે. વા. ૧૯
 દીનખંધુ જાણુ મ જાણુ, મેં તો કીધું એહ પ્રમાણુ રે; વા.
 ઈહ પરભવ નિરવાણિ, તુંજ આણુ સાધન ઠાણુ રે. વા. ૨૦
 ઇમ સંઘેં વિનતિ કીધી, પ્રભુ પાસજીઈ માની લીધી રે; વા.
 જેહસાજીનેં સુહણો દીધો, શ્રી સંઘનો કારજ સીધો રે. વા. ૨૧

હાલ ૧૧ (દૂહા)

તવ ગજસિંહ ઠાકુર લલો, જાઈ જેહસા પાસ;
 સમજાવી બાહદર થઈ, પધરાવેં પ્રભુ પાસ. ૧

[૮] દર્શના=દષ્ટિ. [૧૧] દગ=નજર. [૧૫] વિલવલતા=વલવલતા-વિલાપ કરતા.
 [૧૬] એકંગી=એકંગી-એક પક્ષની. [૧૭] કરિપા=કૃપા. ગહિલા= ઘેલા. આતુર=દુઃખી.
 [૨૧] સુહણો=સોણુ-સ્વપ્ન.

અંક ૨]

તીર્થભાલા-સ્તવન

[૫૭]

આવી વધાઈ સંઘમાં, જણુ જણુ હુર્ષ ન માય;	
ઓછવ રંગ વધામણાં, ગોરિ મલિ મલિ ગાય.	૨
જ્યૈષ્ઠ સુદિ પંચમી, શશિવારે પ્રગટયું નૂર;	
પાસ ગોડીયા આવીયા, આનંદ સુખ ભરપૂર.	૩
વાસ્તુ વન ખંડી ઉપરે, થાપ્યો પાટ અનૂપ;	
બહુ આડંબર આવીને, ખેંઠા ત્રિભુવન ભૂપ.	૪
ગૂર્જર દક્ષિણ મેવાડના, મરુધર સોરઠ કંઈ;	
માલવ પારકર દેશથી, આળ્યા મન ધરી સ્વચ્છ.	૫
વાવિ થિરા સાથલપુર, પટણુ રાધનપુર જેહ;	
સંઘ બહુલ્યો મિલ્યો, તિહાંકિણુ વર્ણુ અઠાર અનેક.	૬
ગામ નગર પુર દેશથી, મલિયા લોક અનેક;	
શ્રી ગોડિ પ્રભુ ભેટવા, આણિ સગલ વિવેક.	૭

(ગુરૂની ખોલડીઈ વડ વખતે તખતે પ્રભુ કાંઈ ખેડા પાસ જિણુંદ રે-એ દેશી.)

સંઘવી સજ્જ થઈ આવીયા, દેખણુ પ્રભુ મુખઅંદ; ગોડીયા ભેટયા;
આજ ઉચ્ચો સફલ વિહાણુ, ગો. આજ પ્રગટયાં નવે અ નિહાણુ; ગો.
આજ વરત્યાં કોડિ કલ્યાણુ; ગો. આજ અમીઈ મેહ મંડાણુ; ગો.
આજ જિત્યો મોજમહિરાણુ, ગો. આંકણી. ૧

નયન હસેં મન ઉલસેં, કાંઈ રોમાંચિત હુઈ કાય રે;
પ્રભુ ઠરિસણુ સુખ આગલેં, કાંઈ અવર ન આવે દાય. ગો. ૨

શાંતિ સુધારસ વરસતો, કાંઈ અભિનવ પુનિમ અંદ રે;
ભાવ મહોદધિ ઉલસેં, કાંઈ દીઠે અતિ આનંદ. ગો. ૩

જ્યોતિ જગામગ જલકતિ, સ્વપેં મોહ્યા લોક રે;
નયણુ નિમેષ જોઈ રહ્યા, કાંઈ દેવપરે નરલોક. ગો. ૪

હાર મુગટ કુંડળ કડાં, ચામર છત્ર ઉલોચ રે;
ભગતિ કીધાં ભેટણાં, મુકી તન મન શોચ. ગો. ૫

ઠાલ ૧૧ ઠાહા [૩] શશિવારે=સોમવારે. [૫] મરુધર=મારવાડ. [૬] વાવિ=વાવગામ.
થિરા=થરાદ ગામ. સાથલપુર=સાંતલપુર. તિહાંકિણુ=ત્યાંકજે-ત્યાં.

ઠાલ ૧૧ [૧] વિહાણુ=વહાણુ-દિવસ. નિહાણુ=નિધાન. અમીઈ=અમીનો. મોજ
મહિરાણુ=આનંદનો મહાસાગર. [૨] દાય=દામ-મૂલ્ય.

[૫૮]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[૧૫૧]

ભગતિ લોલા માનવી, નવિ બાણે વસ્તુ વિવેક રે;	
ધન જિમ શ્રીકૃણ સામટાં, કાંઈ વધાવેં અવિવેક રે.	ગો. ૬
હવેં સંઘવિ વિધિસ્થુ કરેં, પ્રભુની ભગત ઉદાર રે;	
સત્તરેં લેદે શોભતિ, કાંઈ વાસ્તુ વિધિ વિસ્તાર.	ગો. ૭
સાહ ગણેશ તિમ વેલજી, સા હીરા નેં હેમચંદ રે;	
પ્રેમચંદાદિક તિહાં મહી, કાંઈ વિરચે વિધિ ગુણવૃંદ.	ગો. ૮
સ્નાત્ર અઠોતરી ખંતસ્થુ, દિન ત્રિજેં સુખદાય રે;	
શાંતિ હુઈ સંઘમાં, કાંઈ ગોડી પાસ પસાય.	ગો. ૯
શાસન ઉન્નતિ થાપીઓ, ધ્વજ ધવલો અતિચંગ રે;	
ઈંદ્ર માલ પહિરણુ ભણી, સંઘવીનેં ઉછરંગ.	ગો. ૧૦
શુભ મુહુરત માલા બની, મંત્રી સુરીવર વાસ રે;	
આંણી જિનપતિ આગલેં, વાજતે ગાજતે ખાસ.	ગો. ૧૧
માલ પ્રથમ મંગલ કરી, થાપી સંઘવી કંઠ રે;	
સંઘવિણુ રત્ન વહુ તણેં, થાપી કંઠ ઉતકંઠ.	ગો. ૧૨
ત્રીજી ધર્મચંદ સાહનેં, ચોથી તસ પ્રમદા બાણિ રે;	
કુલબાઈનેં કુટરી, પાંચમી માલ વખાણિ.	ગો. ૧૩
છઠી તસ વહુ કંઠમાં, થાપી સાતમી જેહ રે;	
ગોડીદાસ ભાણેજનેં, સોભાવી ગુણુગેહ.	ગો. ૧૪
માલ મહોછવ અતિ ઘણો, રંગ રસનો નહિ માંન રે;	
લોક લાવેં સહુ ભેટણાં, વાજેં ઢોલ નિશાંન.	ગો. ૧૫
ઈંદ્રમાલ કંઠે ધરી, પ્રભુમી ગોડી રાય રે;	
યાચક દાંન સંતોષતાં, સંઘવી આબ્યા આપણેં ઠાય.	ગો. ૧૬
હવેં સામગ્રી મોટકી, સાહમી વછલની કીધ રે;	
દલ દોઠાં (દહીંધરાં) અતિ શોભડાં, સુરભિ દ્રવ્ય સમૃદ્ધ.	ગો. ૧૭
સંઘ સહુકો નુંતર્યો, તેડયા સાધ મહંત રે;	
પરિઘલ તિણેં પડિલાભિયા, દીધાં વસ્ત્ર ગુણુવંત.	ગો. ૧૮
સંઘ જિમ્બેો લલિ ભાંતિસ્થુ, યાચક સંતોષ્યા દાંન રે;	
સંઘવિ ચિત્ત ઉદારતાં, જિમ વાક્યુ મિષ્ટાત્ર.	ગો. ૧૯

[૬] ધન=વાદળ. [૮] ખંતરયુ=ઉત્સાહ પૂર્વક. [૧૦] પહિરણુ ભણી=પહેરવા તરફ.

[૧૧] વાસ=વાસક્ષેપ. [૧૨] સંઘવિણુ=સંઘવણુ-સંઘવીની ધર્મપત્ની. [૧૩] કુટરી=સુંદર.

[૧૪] ગુણુગેહ=ગુણુનું ધર-ગુણુધામ. [૧૬] કામ=કેડાણે. [૧૮] નુંતર્યો=નોતર્યો.

અંક ૨]

તીર્થમાલા-સ્તવન

[૫૯]

સંઘ માંહિ લહેણી કરી, પોખ્યા વૃષભ જોડિ રે;	
તોહિન યુકું કુણુ કરે, સંઘવી પુન્યની હોડિ.	ગો. ૨૦
ત્રિજી યાત્રા પ્રભુ તણી, ઠરીને માંગી શિખ રે;	
ભવ ભવ તુંમ પદ સેવના, કાંઈ વિરહ મ હોજ્યો રખ.	ગો. ૨૧
સંઘવી દાન સંતોષીઓ, ખોલે જેસોજી એમ રે;	
જે તુંમ કાગલ લાવસ્યે, તેહતું મોડકું લેવા નેમ.	ગો. ૨૨
સંઘ સહૂ ચિત્ત ઉલ્લાસી, કરે સંઘવી શુભુઆમ રે;	
દીલ પ્રતિ નહું હુતી જે, લેટસ્યું ગોડિ સ્વામી.	ગો. ૨૩
સંઘવિ ભક્તિ સાહિબે, કરે કૃપા યક્ષરાજ રે;	
પગિ પગિ પાણી ઉમટયાં, વળી લેટયા ત્રિભુવનરાજ.	ગો. ૨૪
દીન દીન દોલતિ દીપજ્યો, કાંઈ વધજ્યો વધતી માંમ રે;	
શાસન ઉન્નતિ વલી વલી, કરજ્યો સ્વડાં કાંમ.	ગો. ૨૫
ઈમ આસિસ સહૂ દીઈ, એહવે આંચો લેખ રે;	
સંઘવી ફેરે સાહનો, સંઘવિ વાંચે વિશેષ.	ગો. ૨૬
હવે વહિલા ધર આવજ્યો, માથે આંચો મેહ રે;	
વાંચી સંઘવી સજ્જ થયા, કાંઈ આવજ્યુને નીજ ગેહ.	ગો. ૨૭

ઢાલ ૧૨ (હૂહા)

ઉત્તમ ભૂષણુ તિમ વલી, દેવચંદ ધૃત સાર;	
લહેણી કરે શુચી ભાવથી, સોઈ ગામ મજ્જર.	૧
મોદી મુકોમલ સાહ તિમ, હેમચંદ ને શાંતિદાસ;	
બાઈ કદયાણી ગોલની, લહેણી કરે ઉલ્લાસ.	૨

(રાગ ધન્યાસી, ભરત નૃપ ભાવસ્યું-એ દેશી)

સોઈ ગામથી ઉપડયો એ, સંઘ આંચો રાધનપુરજમ;	
જ્યો જ્યો સહૂ કહે એ.	
એક દિવસ વાસો વસી, આંચા ખારઠલ ગાંમ. જ. ૧	
ચૈત્ય એક તિહાં લેટીઉં એ, વળી આંચા વાસા ગાંમ; જ.	
કુંભુગર ગામે આવીઆ એ, દિન ત્રિજુ તિહાં વિશ્રામ. જ. ૨	
સંઘ તિહાંથી સિધાવીઓ એ, આંચો વિશલપુર માંહિ; જ.	
ગામ કહે કરી ધૃત તણી એ, સા કુખેર મીઠા ચિત્ત ચાહિ. જ. ૩	

[૨૦] તોહિન=નિદા (?) [૨૨] મોડકું=મુંડકું-મુંડકાવેશ. નેમ=પ્રતિજ્ઞા. [૨૫] માંમ=મહિમા. [૨૬] લેખ=લખાણ-કાગળ.

[૬૦]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

- પેથાપુર વાસો વસી એ, આળ્યા ગુજરાખંડ માંહિ; જ. ૪
 ખેડા વસુ મહી ઉત્તરી એ, રહ્યા છાણી ગ્રામ માંહિ. જ. ૪
 તિહાંથી સંઘ સિદ્ધાવીઓ એ, આળ્યો વીરક્ષેત્ર ગામ; જ.
 પરિખ આણુંદણ તિમ ભલો એ, ફલીઓ વધુ પરિણામ. જ. ૫
 ઈંદ્ર ત્રિકત્ર ત્રિણ મલી એ, સંઘ ભગતિ કરે તંત; જ.
 સા કુશલ કરે ઘૃત તણી એ, સા ચક્રવો ગોલ મહંત. જ. ૬
 ગામ ઈંટોલે આવીઆ એ, ઘૃત લહેણી મલી હોય; જ.
 લખમીચંદ વીરદાસનોએ, હીરા સભાચંદ હોય. જ. ૭
 તિહાંથી ભસ્મચર્યે આવીઆ એ, સંઘ જિમ્યો તિહાં એક; જ.
 શ્રાવિકા રત્ન સોહામણી એ, તેહનો એહ વિવેક. જ. ૮
 તિહાંથી અકલેશ્વર આવીઓ એ, પૂર વહેંતી સુણી કિમ; જ.
 સંઘવિના પુણ્યથી ઉત્તરી એ, કોઈ ન લોપી સીમ. જ. ૯
 કૃષલે સૂરતિ આવીઆ એ, સિદ્ધાં સઘલાં કાજ; જ.
 બહુ પરિવારે આવીઆ એ, સાથે સખલ સમાજ. જ. ૧૦
 સાહ ફત્તેચંદ હરખીઆ એ, દેખી સંઘવીની માંમ; જ.
 સંઘવી પશ્ચિ કાકા પગે એ, નમી પૂછે સુખ તાંમ. જ. ૧૧
 ગાજતે વાજતે રંગચ્યુ એ, પધરાળ્યા સૂરતિ સહેર; જ.
 લોક સહુ નિજ ઘર ગયા એ, માનતા મનથી લહેર. જ. ૧૨
 તિરથમાલા જે સુણે એ, તેહને તીરથ યાત્રા ફળ થાય; જ.
 નિજ વિરજ ઉલ્લાસથી એ, સવિ હુખ ફરે જાય; જ.
 મંગલ લીલા થાય. જ. ૧૩

કલશ

- ઈમ પાસ જિનવર સયલ સુખકર, ફરિત ભયહર જગધણી,
 મહીયુગ્મનાગચંદ્ર (૧૮૨૧) વર્ષે, સુરતિ ણિદરમાં થુણી;
 શ્રી પુન્યસાગર સૂરીરાજે, પાઠક જ્ઞાનસાગર ગણિ;
 જસ ઉદ્યોત જગમાંહિ જેહનો, તિરથમાલ જેણું ભણી. ૧

इति श्री तीर्थमाला स्तवनं संपूर्णं ॥ ध्रावक पुन्यप्रभावक सा. श्री.
 नथुभाई अदेचंद पठनार्थं ॥ श्रीरस्तु ॥ कल्याणमस्तु ॥ भद्रं भूयात् ॥ श्री ॥

ઠાલ ૧૨ [૪] વસુ=વસોગામ. મહી=મહી નદી. [૧૦] સિદ્ધાં=સિદ્ધ થયાં-સફળ થયાં.
 [૧૧] તામ=તે વેળા. [૧૩] વિરજ=વીર્ય-પરાક્રમ.

કલશ-આ કલશમાં જણાવ્યા પ્રમાણે આ સ્તવન વિ. સં. ૧૮૨૧ માં શ્રી પુન્ય-
 સાગરસૂરિજના શિષ્ય ઉપાધ્યાય શ્રી જ્ઞાનસાગરજી ગણિએ બનાવ્યું છે.

कविवर समयसुंदरजी रचित संघपति सोमजी-निर्वाणवेलि

संपादक—श्रीयुत अगरचन्दजी नाहटा, बीकानेर.

[सतरहवीं शताब्दीके धर्मप्रेमी गुजरातके श्रावकोमें संघपति सोमजी शाहका महत्वपूर्ण स्थान है। सं. १६५२ वैशाखशुदि ५ को आपने लिखाई हुई रायपसेणीसूत्र वृत्तिकी प्रति श्री. बाबू पूर्णचंद्रजी नाहरके संग्रहमें है, उसकी प्रशस्तिमें आपके सम्बन्धमें निमोक्त विशेषण दिये हैं—“कृतसकलश्रीशत्रुंजयमहातीर्थयात्राकेन, कृतश्रीस्वरतरगच्छीयसर्वश्राद्धलंभानिकेन, समहामहं प्रतिष्ठापितातीतानागतवर्द्धमानाद्यनेकजिनप्रतिमाकेन, बहुशः कृतसाधर्मिकवात्सल्येन, कृतानेकजिनचैत्येन, विरचितानेकपुण्यकृत्येन, सदोचित्येन, सल्लोषितसकलदर्शनेन, संघपतिश्रीसोमजीकेन”]

आपके सम्बन्धमें हमने अपने 'युगप्रधान जिनचंद्रसूरि' ग्रन्थके पृ. २४० से २४५ एवं संघपति सोमजीशाह पुस्तिकामें विशेष ज्ञातव्य प्रकाशित किया है। कविवर समयसुंदरजीने उनकी प्रशंसा अपनी कल्पलता वृत्तिकी प्रशस्तिमें भी की है। कुछ वर्ष पूर्व हमें बीकानेरके स्वरतर आचार्य शाखाके भंडारका अवलोकन करते हुए कविवरने रचित प्रस्तुत वेलि प्राप्त हुई अतः यहां प्रकाशित की जा रही है। इनके निकाले हुए शत्रुंजय संघकी चैत्यपरिपाटी हमें अपूर्ण मिली है, किसीको पूरी मिले तो सूचित करें। सं.]

संघपति सोम तणउ जस सगलह, वरण अढारह करइ वखाण ।

मूधउ कहइ तिके नर मूरिख, जीवइ जगि जोगी सुत जामि ॥ सं. १ ॥

दोपक वंश मंडायउ देहरउ, अद्भुत करण धर्यउ अधिकार ।

नलनीगुल्म विमान निरखवा, सोम सिधायउ सरग मझार ॥ सं. २ ॥

मोटा सबल प्रासाद मंडायउ, करिवा मांडचउ सोम सुकाज ।

पृथिवीमांहि तिसउ नहिं परिकर, इंद्रपास लेण गयउ आज ॥ सं. ३ ॥

आख्यउ जुगप्रधान शाहि अकबर, जिवचंद्रसूरि गुरु वडउ जतीश ।

सोम गयउ पूछण सुरलोके, वासह कहस्यइ विसवा वीस ॥ सं. ४ ॥

भामउ अनइ करमचंद्र भाखइ, राजका जतणि सवि रीति ।

हरि तेडचउं सोम तुं हिवणां, पूछण धर्मतणी परतीति ॥ सं. ५ ॥

नास्तिक मत थापइ गुरु नित नित, सभा मांहि पोषइ सिणगार ।

इंद्र धर्म धुरंधर आप्यउ, सत्यवादी साहां सिरदार ॥ सं. ६ ॥

पुण्य क्रतूल किया अति परिघल, सुरपति सबल पडी मन संक ।

पहुंता सोम इंद्र परिचावा, वरस्युं मुगति नहीं तुम वांक ॥ सं. ७ ॥

[૬૨]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[૫૫ ૯]

વડ દાતાર દાન ગુણ વિક્રમ, સંઘપતિ જોગીસાહ સુત્રા ।

સોમ ગયત ધનદ સમજાવા, ધરમદ કાય ન સ્વરચ્છ ધન ॥ સં. ૮ ॥

બિંબ પ્રતીઠ સંઘ કરિ બહુલા, લાહણિ સાહમી સવલે લાહિ ।

હ્યાતિ ઘગી સ્વરતર ગચ્છિ ક્રીધી, વડહથ લીધત વારત વાહિ ॥ સં. ૯ ॥

પ્રાગર્વસા બિહું પલિ પૂરત, રૂડત ગુરુ ગચ્છ ઉપરિ રાગ ।

સાનિધ કરે સોમ સદગુરુદં, સુન્દર જસ દીપઈ સોમાગ ॥ સં. ૧૦ ॥

इतिश्री सोमजी निर्वाणवेलीगीतं सम्पूर्णं कृतं विक्रमनगरे ।

समयसुन्दरगणिना । शुभं भवतु ।

“ સિદ્ધહેમકુમારસંવત્ ”

લેખક-પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી ન્યાયવિજયજી, ન્યાયતીર્થ.

‘ત્રિપદ્મિશલાકાપુરુષચરિત્ર’ના દશમા પર્વ (શ્રીમહાવીરચરિત્ર)માં આરમા સર્ગમાં, જ્યાં હેમચન્દ્રાચાર્ય ભગવાન્ મહાવીર દેવના મુખથી પોતાના અને મહારાજા કુમારપાલના જીવનનો વિશિષ્ટ હેવાલ કહેવરાવે છે તે વર્ણનના પ્રસંગમાં ૭૭ મો શ્લોક—

दायं दायं द्रविणानि विरचय्याऽनृणं जगत् ।

अंकयिष्यति मेदिन्यां स संवत्सरमात्मनः ॥

કહે છે કે—“રાજા કુમારપાળ ધન આપી આપીને જગતને ઋણમુક્ત બનાવી પૃથ્વીમાં પોતાનો સંવત્સર ચલાવશે.”

આ સંવત્સર ખીજે કોઈ નહિ, પણ એ ‘સિદ્ધહેમકુમારસંવત્’ છે. અને એ શ્રી કુમારપાળ રાજા તરફથી પ્રવર્તાવેલો છે. આ પ્રકારનો સંવત્ પ્રવર્તાવવાની હેમચન્દ્રાચાર્યની ઉત્કટ ઇચ્છા હતી, અને પોતાના શુરુ (દેવચન્દ્રસૂરિ)ની આગળ પણ એમણે એ કાર્ય સિદ્ધ થાય એવો માર્ગ બતાવવાની પ્રાર્થના કરી હતી. જો કે શુરુએ તો એ પ્રાર્થનાની અવગણના કરેલી, છતાં એ ‘સંવત્સર’ ચલાવવાની ભાવના પૂરી થયેલી, અને એ “સિદ્ધહેમકુમારસંવત્”એ નામે ચાલેલો.

[નોંધ-‘શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ’ના ક્રમાંક ૯૩ માં પરમ પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી પુણ્યવિજયજી મહારાજે શ્રી સિદ્ધાચલજી તીર્થ ઉપરની ચોમુખજીની ટૂંકમાંની એક ધાતુ-પ્રતિમાનો લેખ પ્રકાશિત કરી સૌ પહેલાં ‘સિદ્ધહેમકુમારસંવત્’ વિષે સૌનું ધ્યાન દોરેલું. ત્યારપછી ક્રમાંક ૯૪ માં પરમ પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી ન્યાયવિજયજીએ (ન્યાયતીર્થ) શ્રી હેમચન્દ્રાચાર્યવિરચિત ‘અભિધાનચિંતામણિ’ કાષમાંનો ઉલ્લેખ ટાંકીને ‘સિદ્ધહેમકુમાર સંવત્’ની વાતને પુષ્ટિ આપી હતી. એ બે લેખોના અનુસંધાનમાં જ આ લેખ પણ ‘સિદ્ધહેમકુમાર સંવત્’ના અસ્તિત્વની પુષ્ટિ કરે છે. આ સંબંધી વિશેષ જ્ઞાતવ્ય વિદ્વાનો હજી પણ પ્રગટ કરે એમ અમે ઇચ્છીએ છીએ.

—તંત્રી.]

વીરશાસન-જયન્તી-મહોત્સવના નામે

‘ અનેકાન્ત ’ના સમ્પાદકનો શ્વેતામ્બરોમાં વિચિત્ર પ્રચાર

[તંત્રીસ્થાનેથી]

દિગંબર જૈન સંપ્રદાયમાં શ્રાવણ વદિ ૧ ના દિવસને, લગવાન મહાવીર-સ્વામીએ પ્રથમ દેશના આખ્યાના દિવસ તરીકે માનવામાં આવે છે. છેલ્લા કેટલાક સમયથી આ દિવસને મહોત્સવના દિવસ તરીકે ઉજવવા માટે સવિશેષ પ્રચાર અને પ્રયત્ન થઈ રહ્યા છે, અને તેમાં મુખ્યત્વે શ્રી જુગલકિશોરજી મુખ્તારના વીરસેવામંદિર, સરસાવાનો આગળ પડતો ભાગ છે.

કોઈ સંપ્રદાયવાળાઓ પોતાને પવિત્ર લાગતો દિવસ પોતાને યોગ્ય લાગે તે રીતે ઉત્સવ-મહોત્સવ તરીકે ઉજવે તેમાં કોઈને કશું જ કહેવાપણું ન હોઈ શકે. પણ જ્યારે આવા ઉત્સવ-મહોત્સવના પ્રચારનો હેતુ પોતાના સાથી સંપ્રદાયવાળાઓને બનાવી જવાનો કે તેમને આંખે પાટા બાંધી કુવામાં ઉતારવાના પ્રયત્ન જેવો લાગે ત્યારે તેની સામે ચેતવણીનો સૂર કાઢીને એ સંપ્રદાયને સાવધાન બનાવવું જરૂરી થઈ પડે છે.

જૈન શ્વેતાંબર સંપ્રદાય માને છે કે લગવાન મહાવીરસ્વામીને વૈશાખ શુદ્ધ દશમના દિવસે કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયું, અને તે જ દિવસે તેમણે સમવ-સરણ્યમાં બેસી ધર્મદેશના આપી. પણ એ પ્રસંગે કેવળ દેવો જ હાજર હોવાથી અને મનુષ્યોની ગેરહાજરી હોવાથી, એ દેશના અક્ષણ ગઈ. એટલે બીજા દિવસે લગવાને મધ્યમા નગરીમાં જઈ ધર્મદેશના પ્રવર્તાવી અને તે સક્ષણ થઈ.

દિગંબર સંપ્રદાય એમ માને છે કે કેવળજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયા પછી ૬૬ દિવસ સુધી લગવાનની વાણી ન ખરી, તેથી લગવાને ૬૬ દિવસ સુધી મૌન પાળ્યું અને ત્યાર પછી શ્રાવણ વદિ ૧ ના દિવસે રાજગૃહી નગરીના વિપુલાચલ પર્વત ઉપર લગવાને પ્રથમ દેશના આપી. અને આ કારણે શ્રાવણ વદિ ૧ ના દિવસને દિગંબર જૈનો મહાન્ દિવસ તરીકે માને છે.

આ વર્ષે, દિગંબર જૈનો અને ખાસ કરીને જુગલકિશોરજી મુખ્તારનું વીરસેવામંદિર, આ દિવસ બહુ મોટા ઉત્સવરૂપે ઉજવાય અને સ્થાનકવાસી તેમજ શ્વેતાંબર બંને સંપ્રદાયના જૈનો તેમાં ભાગ લે તે માટે પ્રચાર અને પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે.

પોતાના સાથી સંપ્રદાયના ઉત્સવ-મહોત્સવના પ્રસંગે બીજા સંપ્રદાયવાળા તેમાં પોતાનો સહયોગ આપે તેમાં કશું જ અબુગતું નથી. પણ આ શ્રાવણ વદિ ૧ ના ઉત્સવમાં સ્થાનકવાસીઓ અને શ્વેતાંબરોને ભાગ લેવા માટે દિગંબરો તરફથી જે રીતે પ્રચાર થઈ રહ્યો છે તે જોતાં એક વાત સ્પષ્ટ થઈ જાય છે કે તેમના આ પ્રયત્નનો મુખ્ય આશય એ જ છે કે-શ્વેતાંબરો, લગવાન મહાવીર સ્વામીએ કેવળજ્ઞાન પછી બીજા જ દિવસે સક્ષણ દેશના આપી-એ પોતાની બિનલાભિત પ્રાચીનતમ આગમોમાં પ્રરૂપેલી વાતને બૂલી જાય અને દિગંબર

[૬૪]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલી કેવળજ્ઞાન પછી ૬૬ દિવસના મૈન પછી લગવાને દેશના આથી એ વાતને માનવા લાગે.

આટલું જ શા માટે ? ઉત્સવના પ્રચાર માટે તો જે કંઈ લખવામાં આવે છે-આવું છે તે એટલી હદે આગળ વધેલું છે કે તે શ્વેતાંબરોના પોતાના મૂળ આમત્રોમાં વર્ણવેલી ધીનાને પણ, સાચી-ખોટી દલીલો અને યુક્તિઓ દ્વારા, ખોટી ઠરાવવા પ્રયત્ન કરે છે. આ ઉત્સવના પ્રચાર માટે લખાયેલ આવાં લખાણો વાંચ્યા પછી તેમાં શ્વેતાંબરો લાગ લે તેનો અર્થ એટલો જ થાય છે કે તેમણે પોતાની આગમકથિત માન્યતાને વેગળી મૂકી છે, અને દિગંબર શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલી માન્યતાને કબૂલ રાખી છે-સ્વીકારી છે.

પોતાના આગમોની પોતાના હાથે જ અવગણના ન થાય તે માટે આ ઉત્સવમાં લાગ ન લેવાનું અમારે, હુલાતે મને પણ, સર્વ શ્વેતાંબર ભાઈ-બહેનોને જણાવવું પડે છે. સાચી સંપ્રદાયના ઉત્સવમાં લાગ ન લેવા માટે આ રીતે પોતાના સંપ્રદાયને ચેતવણી આપવી એ કોઈ રીતે સુખદ નથી, પણ પરિસ્થિતિના કારણે આવી ચેતવણી પ્રગટ કર્યા વગર છૂટકો નથી, ત્યાં અમે લાચાર છીએ.

કોઈ ભાઈ-બહેનને કહાય એમ લાગશે કે શ્વેતાંબરો દિગંબરોના ઉત્સવમાં લાગ લે તેમાં અનુગતું શું છે ? અમે પણ કહીએ છીએ કે જે વિશુદ્ધ ભાવના અને સરળ વૃત્તિથી જ કામ લેવાનું હોય તો તેમાં કશું જ અનુગતું નથી; ઉલટું તેમાં ઔચિત્ય રહેલું છે. કોઈને કહાય એમ પણ લાગે કે આ રીતે સામે પ્રચાર કરવામાં અમે ભૂલ કરીએ છીએ. તો તે મહાનુભાવોને અમારી એટલી જ વિનંતી છે કે તેઓ આ ઉત્સવના પ્રચાર અંગે પ્રગટ થતું સાહિત્ય ધરાબર વિશુદ્ધ દૃષ્ટિથી વાંચી બુઝે; અને કહાય એ બધું સાહિત્ય વાંચવાનો પ્રસંગ ન બને તો છેવટે વીરસેવામંદિર, સરસાવાથી શ્રી બુગલકિશોરજી મુખ્તારના સંપાદકપણા નીચે પ્રગટ થતા 'અનેકાન્ત' નામના હિન્દી ભાષાના માસિકના ઈ. સ. ૧૯૪૩ના સપ્ટેમ્બર મહિનાના વર્ષ ૬, કિરણ ખીજમાંનો તંત્રીસ્થાનેથી લખાયેલ 'વીર-શાસનકી ઉત્પત્તિકા સમય ઓર સ્થાન' શીર્ષક લેખ વાંચી બુઝો.

'અનેકાન્ત' માસિકના ઉક્ત લેખનો પ્રધાન ધ્વનિ એ જ છે કે શ્વેતાંબરોની માન્યતા ખોટી છે અને દિગંબરોની માન્યતા સાચી અને યુક્તિસંગત છે.

અમને ખાતરી છે કે આ લેખ વાંચ્યા પછી 'વીરશાસન-જયન્તી મહોત્સવ' માં શ્વેતાંબરોને લાગ લેવા માટે પ્રચાર કરતા દિગંબર ભાઈઓનાં દિલ્લમાં કેવી ભાવના રમી રહી છે તે વિષે લેશ પણ શંકા નહીં રહે; અને અમે કરેલ આ સામે પ્રચાર ધરાબર સમયસરનો અને વ્યાજબી છે એમ લાગ્યા વગર નહીં રહે.

આ ઉત્સવના પ્રચાર અંગે એમ પણ લખવામાં આવે છે કે આ માટે મુખ્ય મુખ્ય શ્વેતાંબર વિદ્વાનો અને આગેવાનોને આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું છે, અને તેઓ તેમાં લાગ લેવાના છે. દિગંબરોએ શ્વેતાંબરોને આમંત્રણ મોકલેલું હોય તે ઠેકાણે જેવું છે. પણ આ બધું બાણ્ય છતાં, શ્વેતાંબર વિદ્વાનો

અંક ૨]

વૈરની વસુલાતની ભયંકરતા

[૬૫]

અને આગેવાનોએ એ આમંત્રણનો સ્વીકાર કર્યો છે કે કેમ એ સુખ્ય સવાલ છે. અમારા જાણવા પ્રમાણે તો અમે ભારપૂર્વક કહી શકીએ એમ છીએ કે કોઈ પણ શ્રવેતાંબર આગેવાન કે વિદ્વાન દિગંબરોના આ આંતરિક હેતુથી અપરિચિત નથી અને તેથી આ ઉત્સવમાં ભાગ લેનાર નથી.

અમે ઇચ્છીએ છીએ કે દિગંબરોના આ પ્રચારથી શ્રવેતાંબર જનતા ન છેતરાય અને પ્રચાર માટે ઉપયોગમાં લેવાતાં શ્રવેતાંબર આગેવાનોનાં નામોથી ન ભોળવાય. અને વધુમાં અમે એમ પણ ઇચ્છીએ છીએ કે જેમનાં નામોનો આ પ્રચારમાં ઉપયોગ કરાતો હોય તે શ્રવેતાંબર આગેવાનો અને વિદ્વાનો પણ પોતાનો અભિપ્રાય જાહેર કરી જનતાને ગેરસમજમાં પડતી અટકાવે.

અત્યારે તો આટલું જ લખી વિરમીએ છીએ. જરૂર પડતાં આ સંબંધી વધુ લખીશું.

વૈરની વસુલાતની ભયંકરતા

[તાજેતરમાં બનેલી એક સત્ય ઘટના]

લેખક-પૂજ્ય મુનિમહારાજ શ્રી પદ્મવિજયજી [પૂ. આ. મ. શ્રી વિજયલલિતસૂરીશ્વરશિષ્ય]

જાહસરાહ મન્ને હમાઈ નયનાઈ સયલલોયસ્સ ।
વિયસંતિ પિયે વિદ્ધે અબ્બો ! મડલિતિ વેસમ્મિ ॥૧॥

“ખરેખર, દરેક પ્રાણીઓનાં ચક્ષુઓ જ જાતિરમરણનું કાર્ય કરે છે. પ્રિયને દેખીને નયનો વિકસિત થાય છે, તેવી જ રીતે પૂર્વના વૈરના કારણે દ્રેષ્ય બનેલ આત્મા (ભલે તે ગમે તે ગતિમાં કે સ્થિતિમાં રહેલો હોય તે) તે જોતાંની સાથે જ સામાના અંતરમાં દ્રેષ પ્રગટ થાય છે.”

લગભગ નવસો વરસ પૂર્વે યર્ષ ગયેલા એક જૈન ગ્રન્થકાર મુનિવરના આ શબ્દો છે.

નિકટ મોક્ષગામી, સદ્ગુણોથી ભરેલા, સદાચારી અને પવિત્ર આત્માને પણ આ ભવચક્રમાં બ્રમણ કરતાં કોઈક વખતે તેવા અધોગતિગામી, નિર્દય અને ભયંકર પાપી આત્માના સંસર્ગમાં આવી પડવાથી, તેના તરફથી કરવામાં આવતી ભારે યાતનાઓને અનેક ભવોમાં સહન કરવી પડે છે. જૈન આલમમાં સુપ્રસિદ્ધ સમરાદિત્યકેવલીચરિત્ર ઉપરથી તેનો સારો ખ્યાલ આવી શકે છે. એક ઉચ્ચતમ આત્મા નવ ભવો સુધી, પ્રાણાન્ત કળ્પો, ધીજ તરફથી અપાતાં પોતે જાણુવા છતાં ય, પોતાની ઉત્તમતાને ખૂબજ દૃઢતાપૂર્વક વળગી રહી, સ્વકૃત કર્મના પરિણામનો જ વિચાર કરી, સહે છે; અને ઉત્તરોત્તર આત્મગુણોની વૃદ્ધિ કરતો જાય છે. સુવર્ણને જેમજેમ અગ્નિમાં તપાવવામાં આવે છે, તેમતેમ તેની ઉત્તમતા વધુ ને વધુ પ્રગટ થતી જાય છે; ચંદનને જેમજેમ ઘસવામાં આવે છે, તેમ તેમ તે વિશેષ સુગંધી આપે છે; સજ્જનને ક્રિયા સુવર્ણ અને ચંદન વગેરેની ઉપમાઓ આપે છે, તે યથાર્થ છે.

પોતાને કરેલા મહાન ઉપકારને પણ બૂલી જઈ ધવલશેઠ શ્રીપાલકુમાર ઉપર આક્રોશનો વરસાદ વરસાવે છે. ઇરાદાપૂર્વક કળ્પમાં પાડનાર ધવલશેઠને જાણુવા છતાં પણ; શ્રીપાલકુમારની તેના પ્રત્યેની દયાભાવના જરાયે ઘટતી નથી. ખરેજ, ઉદારતા, ક્ષમા, સહનશીલતા

[૬૬]

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ

[વર્ષ ૯]

અને એકાન્ત આત્મહિત-કામિત્વ આદિ સર્વોત્તમ ગુણસમૃદ્ધથી વિભૂષિત તેવા મહાન પુરુષો વડે જ આ પૃથ્વી અલંકૃત અને નિર્ભય છે. અને અધમ આત્મા તો ખીજને દુઃખ આપવાની પ્રવૃત્તિને દૃઢતાપૂર્વક આગળ વધારતો જ જાય છે. ઠીક જ કહ્યું છે કે-

યઃ સ્વભાવો હિ યસ્ય સ્યાન્ તસ્યાસૌ દૂરતિક્રમઃ ।

શ્વા યદ્દિ ક્રિયતે રાજા સ કિં નાશ્નાત્યુપાનહમ્ ॥

“જેનો જેવો સ્વભાવ હોય છે, તેનું તે ઉત્કલ્પન કરી શકતો નથી. કદાપિ કૂતરાને રાગ બનાવવામાં આવે તો શું તે પગરખાને નથી કરડતો ?”

ભગવાન શ્રી મહાવીરદેવના જીવે વાસુદેવના ભવમાં મારેલ સિંહનો જીવ ખેડુત, શ્રી ગૌતમ-સ્વામીથી પ્રતિબોધ પામી આત્મભાવની અતીવ વૃદ્ધિપૂર્વક સમવસરણુ તરફ આવી રહ્યો છે. જેઓશ્રીના નામસ્મરણુ માત્રથી પણ કોડાભવક્ષયિત પાપ-કર્મો નાશ પામી જાય છે, સર્વે ઉપદ્રવો શમી જાય છે, જેમનું ત્રણ જગતમાં અદ્વિતીય અને અદ્ભૂત રૂપ છે, જે પ્રભુનું મુખ વારંવાર જેવા છતાં નેત્રોને અતૃપ્તિ જ રહે છે, ચક્ષુનો નિમેષ પણ દેખવામાં અંતરાય રૂપ લાગે છે, ત્રણ ભુવનવર્તી સમસ્ત પ્રાણીઓમાં શારીરિક અને આત્મિક ગુણોમાં જેઓશ્રીની હોડ કાઠ પણુ કરી શકતું નથી, એવી મહાન વિભૂતિ-સમવસરણુસ્થ પરમાત્મા શ્રી મહાવીરદેવને પણ જેતાંની સાથે જ, ખેડુતના હૃદયમાં પૂર્વનું વૈર પ્રગટ થઈ ગયું. તેને નથી જ્ઞતિસ્મરણુજ્ઞાન કે નથી અવધિજ્ઞાન, છતાં પણ સિંહના ભવમાં મરતી વખતે તે આત્માએ વૈરના જે સંસ્કારો દૃઢ કરેલા હતા, તે અત્યારે બંને લિન્ન સ્વરૂપમાં હોવા છતાં પણ, જન્યત થઈ ગયા. પ્રભુને જેતાંની સાથે જ રજ્જેહરણુ મૂકીને તે પલાયન કરી ગયા.

સુકાશલ મુનિને દીક્ષા નહિ લેવા દેવા માટે તેની માતાએ બની શકતા દરેક પ્રયત્નો કર્યા, છતાં સફલતા ન મળી. તેથી તેમના ઉપર અત્યંત દ્રેષ ધારણુ કરતી તે મરીને પહાડમાં વાલણુ તરીકે ઉત્પન્ન થઈ. રાગ મહાભુરો છે. રાગાંધ મનુષ્યો ઈષ્ટ વિયોગમાં ખૂરે છે. સુખની ખીજ દરેક સામગ્રીઓ પોતાની પાસે મોજુદ હોવા છતાંય, એક ઈષ્ટ વ્યક્તિના વિયોગથી તે આત્મા અહો જ નારકીની વેદના જેવા દુઃખનો અનુભવ કરે છે, જેમકે-

રાગાંધા રહ જીવા બુલ્લહલોચંમિ ગાઠમણુરસ્તા ।

જં વેદંતિ અસાયં કત્તો તં હંદિ ! નરપવિ ॥૧॥

“રાગાંધ પ્રાણીઓ ઈષ્ટ વસ્તુને વિષે ગાઠ અનુરાગ ધારણુ કરે છે. તેની અપ્રાપ્તિથી જે દુઃખનો અનુભવ કરે છે, તે નરકમાં પણ ક્યાંથી હોય ?”

સર્વ દુઃખોનું મૂળ રાગ છે. કાઠ પણુ કારણથી રાગ જ્યારે વિપરીત બને છે, ત્યારે તે જ દ્રેષ રૂપે પરિણામ પામી જાય છે.

રાગાઓ હોર દોસો દોસાઓ હોર વેરસંબંધો ।

વેરાઓ પાણિઘાઓ, તત્તો ગુરુકમ્મબંધોત્તિ ॥ ૧ ॥

“રાગથી દ્રેષ થાય છે. દ્રેષથી વૈર સંબંધ-વૈરથી પ્રાણીઓનો ઘાત અને પ્રાણીઘાતથી ભારે કર્મબંધ થાય છે.”

એટલે ત્યાં ધ્યાન માટે રહેલા તે મુનિવરને વાલણુ જેવા. કર્મની અકળ કળાને હૃદયસ્થ મનુષ્ય જાણી શકતો નથી. પૂર્વભવઘટિત અનુકૂળ કે પ્રતિકૂળ સંયોગોમાં મુકાવું એ પણ કર્મની વિચિત્ર રચનાને આભારી છે. મુનિને જેતાંની સાથે જ પૂર્વભવનું વૈર યાદ આવવાથી વાલણુ ભારે રોષપૂર્વક મુનિના ઉપર ત્રાપ મારી. થોડી જ વારમાં વાલણુ શરીરને ટાડી નાખી મુનિને પ્રાણવિમુક્ત કરી દીધા. મુનિ શુદ્ધ આત્મ-ભાવમાં દૃઢ રહી સદ્ગતિગામી બન્યા.

અંક ૨]

વૈરની વસુલાતની ભયંકરતા

[૬૭]

વૈર એ ભયંકર દુર્ગુણ છે. પશુ જેવો અજ્ઞાન જ્ઞતિમાં પણ વૈરનો અદલો લેવા માટે કેટલી બધી રોષયુક્ત પ્રવૃત્તિ થાય છે, તે માટે હુમલાં જ અનેલી એક ધરના સાંભળવા પ્રમાણે, અહીં જણાવવામાં આવે છે.

આ ધરના ચાલુ સાલના ભાદરવા મહિનામાં અનેલી છે. ઈડર રોટમાં શામળાજી નામનું એક વૈષ્ણવ તીર્થ છે જે ટીટાઇ ગામથી ઉત્તરમાં પાંચ કોશ છે. તે શામળાજી ગામની નજીક એક નેળીયા (અને આજુ વાડ અને વચ્ચે જવાના રસ્તાવાળું સ્થાન)માંથી એક ભીલ્લ ચાલ્યો જતો હતો. સામેથી એક મદોન્મત પાડો આવી રહ્યો હતો. ' પાડો મારે નહિ ' એ ધરાદાયા પેલો ભીલ્લ પાડાના જવાના માર્ગને ઠોડી આજુમાં કાંટાની વાડની એથે ભીભે રહ્યો. પાડો નજીક આવ્યો. અને આજુપર રહેલા ભીલ્લને જેતાંની સાથે જ તેને મારવા માટે ભારે રોષપૂર્વક તેની તરફ ધસ્યો. ખરું જ કહ્યું છે કે-

યં દૃષ્ટ્વા વર્જ્જતે સ્નેહઃ ક્રોધશ્ચ પરિહીયતે ।

સ વિજ્ઞેયો મનુષ્યેણ પથ મે પૂર્વબાન્ધવઃ ॥૧॥

યં દૃષ્ટ્વા વર્જ્જતે ક્રોધઃ સ્નેહશ્ચ પરિહીયતે ।

સ વિજ્ઞેયો મનુષ્યેણ પથ મે પૂર્વવૈરજઃ ॥૨॥

“ જેને દેખવાથી સ્નેહ વધે અને ક્રોધ દૂર થાય, તેને મનુષ્યે પોતાના પૂર્વભવનો આંધવ વગેરે સ્નેહી સમજવો જોઈએ; અને જેને જેવાથી ક્રોધ વૃદ્ધિ પામે, તથા સ્નેહ દૂર થાય, તેને પોતાના પૂર્વભવનો વૈરી સમજવો. ”

ભીલ્લને બચાવ માટે ખીજો કોઈ રસ્તો ન જડ્યો, એટલે તે ત્યાં જ રહ્યો. પાડાએ શીંગડાથી તેને નીચે પાડી તેના શરીર ઉપર જોરથી પગ મૂક્યો. ભીલે ઘણી બૂમો પાડી, પણ ત્યાં કોઈ હાજર ન હોવાથી કોઈ વહારે આવી શક્યું નહિ. પાડાએ પગથી શરીર દબાવી પેટમાં અણીદાર શીંગડાં માર્યાં. શીંગડાં વાગવાથી પેટ ફૂટી જતાંની સાથે જ આંતરડાં બહાર નીકળી આવ્યાં. અને થોડી વારમાં જ ભીલ મરણ પામ્યો. છતાં પાડો ત્યાંથી ખસ્યો નહિ. કોઈ રસ્તે જનાર મનુષ્યે ગામમાં જઈ ખચર આપી. તેની જ્ઞાતિના કેટલાક લોકો ત્યાં આવ્યા. ભીલને મરણ પામેલો જોઈ તેના મૃતક દેહને લેવાનો જેટલામાં પ્રયત્ન કરે છે, ત્યાં તો પાડો લેવા આવનારને પણ મારવા તત્પર બન્યો. છેવટે ઘણા લોકોએ એકઠા મલી લાકડી વગેરેથી પાડાને દૂર હઠાવી મૃતક દેહને ત્યાંથી ઉડાવ્યો.

સ્મશાને લઈ જતાં ફરી પાછો પાડો આવી મૃતકને ઉપાડનારાઓને મારવા તે તરફ ધસ્યો. ઘણી મહેનતે ત્યાંથી તેને કાઢ્યો. સ્મશાનભૂમિમાં આવ્યા બાદ લાકડાં ગોઠવી મૃતકદેહને તેમાં મૂક્યો. જેટલામાં અગ્નિ મૂકનાતી તૈયારી કરે છે, તેટલામાં ક્યાંયથીય એકદમ દોડતો તે પાડો ત્યાં આવી લાગ્યો. અને ચિતા નજીક જઈ શીંગડાંથી લાકડાને દૂર કરી ભીલના શયને મારવા લાગ્યો. લોકોએ તેને કાઢવા બહુ પ્રયત્ન કર્યો, પણ તે ખસ્યો નહિ. લોકો કંટાળ્યા. તેવી નીચી જ્ઞતિમાં દયાના સંસ્કારો ક્યાંથી હોઈ શકે ? કંટાળીને ધારીયા વગેરેથી તે પાડાને પણ તે નિર્દય જ્ઞતિએ ત્યાં જ મારી નાખ્યો. અને મૃતકોને અગ્નિદાહ ત્યાં જ સાથે કર્યો.

વૈરની વસુલાત કેટલી ભયંકર છે, તે આ રોમાંચક કિસ્સાથી વાચકો સમજે. અને ક્ષયાધીન બની તેવા અનિષ્ટ માર્ગે જતા આત્માને રોકી, સર્વે જીવો પ્રત્યે મૈત્રીભાવને ધારણ કરે, એ જ કામના.

સ્વામેમિ સઘ્વ જીવે સઘ્વે જીવા સ્વમંતુ મે ।

મિત્તિ મે સઘ્વભૂપસુ, વેરં મજ્ઞં ન કેણદ્ ॥

‘શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ’નો ચોથો વિશેષાંક.

૧૦૦ મો ક્રમાંક વિક્રમ-વિશેષાંક તરીકે

પ્રગટ કરવાની યોજના

આવતા વર્ષે સમ્રાટ વિક્રમના સંવત્સરને બે હજાર વર્ષ થશે. આથી બુદ્ધે બુદ્ધે સ્થળે અને ખાસ કરીને ગ્વાલિયર રાજ્યમાં ઉજ્જયિની નગરીમાં આ પ્રસંગ ઉત્સવરૂપે ઉજવવામાં આવનાર છે.

જૈનોનો સમ્રાટ વિક્રમ અને ઉજ્જયિની સાથે ધનિષ્ઠ સંબંધ હોવા છતાં તે સંબંધીનો જૈન ઇતિહાસ સાવ અંધારામાં જ છે. આ અવસરે પણ જો સમ્રાટ વિક્રમ સંબંધી જૈન ઇતિહાસ પ્રગટ કરવામાં ન આવે તો એ અંધકાર ચાલુ જ રહેશે. આથી અમારી સમિતિએ ‘શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ’નો નવમા વર્ષનો ચોથો અંક, જે ક્રમાંક પ્રમાણે ૧૦૦ મો અંક થાય છે તે, વિક્રમ-વિશેષાંક તરીકે પ્રગટ કરવાનો નિર્ણય કર્યો છે. અને તેમાં જૈન ઇતિહાસની દૃષ્ટિએ નીચેના કે એના જેવા ઉપયોગી વિષયોના લેખો આપવામાં આવશે.

વિક્રમનો સમય
વિક્રમનું અસ્તિત્વ
વિક્રમનું મૂલ્ય નામ
વિક્રમ સંવત્
વિક્રમનો વંશ
વિક્રમનો રાજ્યવિસ્તાર
વિક્રમ પહેલાંના ઉજ્જયિનીના શાસકો
અને રાજવંશ
વિક્રમ અને જૈનો
ઉજ્જયિની સાથેનો જૈનોનો સંબંધ

વિક્રમના સમયની મહત્ત્વની જૈન ઘટનાઓ
વિક્રમના ગુરુ
વિક્રમનાં ધર્મકાર્યો
વિક્રમની રાજસભાના પંડિતો
વિક્રમના સમકાલીન મહાપુરુષો
શ્રીકાલકાચાર્ય અને વિક્રમ
વિક્રમ સંબંધી દંતકથાઓ અને તેનું
રહસ્ય

વિક્રમના સમયમાં રચાયેલ જૈન સાહિત્ય
વિક્રમચરિત્રનાં ઉપલબ્ધ સાધનો

આથી અમે સર્વ પૂજ્ય આચાર્ય મહારાજ આદિ મુનિરાજો તેમજ જૈન અને જૈનેતર વિદ્વાનોને આ વિશેષાંકમાં આપી શકાય તેવા, ઐતિહાસિક દૃષ્ટિવાળા મુદ્દાસરના લેખો, ગુજરાતી, હિન્દી કે અંગ્રેજી ભાષામાં લખી મોકલીને અમને સહકાર આપવાની આગ્રહ પૂર્વક વિનંતી કરીએ છીએ.

વ્યવસ્થાપક

શ્રી જૈનધર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિ
જેશિંગભાઈની વાડી, ધોકાંટા, અમદાવાદ.

नवी महद

- ५१) पू. आ. म. श्री. विजयलब्धिसूरीश्वर७ म. ना सदुपदेशथी नैन संघ, वडाडी.
 ५१) पू. सु. म. श्री. विद्याविजय७ म. ना सदुपदेशथी नैन संघ, देहगाम.
 ५०) पू. सु. म. श्री. त्रैलोक्यसागर७ म. ना सदुपदेशथी गोडी७ महाराजनु देरासर, मुंयध.
 १५) पू. पं. म. श्री. नयविजय७ म. ना सदुपदेशथी गुळानो नैन उपाश्रय, गोधरा.
 १५) पू. आ. म. श्री. विजयमहेन्द्रसूरि७ म. ना सदुपदेशथी सीपोर महाराज न समस्त सीपोर.
 १०) पू. आ. म. श्री. विजयलक्षितसूरि७ म. ना सदुपदेशथी संघसमस्त, समी.
 १०) पू. सु. म. श्री. मंगणविजय७ म. ना सदुपदेशथी नैन श्वे. मू. संघ, वाव.
 १०) पू. पं. म. श्री. पूर्वानंदविजय७ ना सदुपदेशथी श्री. बाधयंद त्रिभोवनदास द्वारा,
 वडोदरा.
 ५) पू. पं. म. श्री. मंगणविजय७ म. ना सदुपदेशथी नैन संघ, गोला.

आ माटे अमे पूज्य साधु महाराजे तथा सधै अने गृहस्थानो आभार
 मानीये छीये. ०५०

समाचार

गण्डिपद-पंन्यासपद—

- ३५३वर्षमां पू. आ. म. श्री. सागरानंदसूरीश्वर७ महाराजे पू. सु. म. श्री. हेम-
 सागर७ महाराजे आसो वदि उना दिवसे गण्डिपद तथा पंन्यासपद आप्युं.
 अंलातमां पू. पं. म. श्री. यंद्रसागर७ महाराजे पू. सु. म. श्री. हेवेन्द्रसागर७
 महाराज तथा पू. सु. म. श्री. डीरसागर७ महाराजे आसो वदि उना दिवसे गण्डिपद
 तथा पंन्यासपद आप्युं.

स्वीकार.

- १ श्रीजिनगुणचम्पकाटिका—रचायिता—पू. सु. म. श्रीचंपकसागरजी म०,
 प्रकाशक—नीबजग्राम श्रमगोपासकगण, पृष्ठसंख्या १८४, मूल्य—चार आना ।
 २ यन्त्रदोपशिखा—प्रयोजक पू. सु. म. श्रीचम्पकसागरजी म०, प्रकाशक—थुर
 जान भण्डार थुर, पोस्ट रामसेण (मारवाड), मेट.
 ३ श्रीमहेन्द्र नैन पंयांग—कर्ता—पू. पं. म. श्री. विकासविजय७ म०, प्रकाशक—
 श्री अमृतदास डेवणदास महेता, नागलुहरेनी पोण, अमदावाद, मूल्य आठ आना.
 ४ सूरिमन्त्रपटालेखनविधि—संशोधक पू. पं. म. श्री. प्रीतिविजयजी गणि; प्रकाशक—
 वा. डाह्याभाई मोहोकमलाल, पांजरापोल, अमदावाद. प्रताकार, पृष्ठसंख्या १२.

अंक माटे नररी सूचना

हवे यतुर्मास पूर्ण थयुं छे अटले विहार दरम्यान पूज्य मुनि महाराजेने
 'श्री नैन सत्य प्रकाश' मासिकने हरेक अंक नियमित भजे अने विहारना कारणे
 गेरवखे न जय ते माटे अंक सूचना अे करवानी छे के-जेमने 'श्री नैन सत्य
 प्रकाश' मोडलवामां आवे छे ते पूज्य मुनिमहाराजे अमने तेमनुं अेक निश्चित
 सरनामुं लप्पी जणावे, न्यां आगाभी यतुर्मास सुधीना शेष कागणमां अमे मासिक
 मोडल्या करीये. टपालना कायदा मुज्ज अमुक निश्चित करेल सरनामे मंगावेकुं
 मासिक, तेनुं पेकींग तोडवामां न आव्युं होय तो, वधारानुं टपाल अर्थ कर्या
 वगर न तेया पोताने डीक लागे ते थिजे स्थणे टपाल द्वारा मंगावी शके छे.
 आशा छे, आ रीते अमने निश्चित सरनामुं लप्पी जणाववानी पू. मुनिमहाराजे
 अवश्य कृपा करेशे. ०५०

Shri Jaina Satya Prakasha

Regd. No. B3801.

દરેકે વસાવવા યોગ્ય

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશના ત્રણ વિરોધાંકો

(૧) શ્રી મહાવીર નિર્વાણ વિશેષાંક

ભગવાન મહાવીરસ્વામીના જીવન સંબંધી અનેક લેખોથી સમૃદ્ધ અંક : મૂલ્ય છ આના (ટપાલખર્ચનો એક આનો વધુ).

(૨) શ્રી પર્યુષણ પર્વ વિશેષાંક

ભગવાન મહાવીરસ્વામી પછીનાં ૧૦૦૦ વર્ષના જૈન ઇતિહાસને લગતા લેખોથી સમૃદ્ધ અંક : મૂલ્ય એક રૂપિયા.

(૩) દીપોત્સવી અંક

ભગવાન મહાવીરસ્વામી પછીનાં ૧૦૦૦ વર્ષ પછીનાં સાતસો વર્ષના જૈન ઇતિહાસને લગતા લેખોથી સમૃદ્ધ સચિત્ર અંક : મૂલ્ય સવા રૂપિયા.

શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશના બે વિશિષ્ટ અંકો

[૧] ક્રમાંક ૪૩-જૈનદર્શનમાં માંસાહાર હોવાના આક્ષેપોના જવાબરૂપ લેખોથી સમૃદ્ધ અંક : મૂલ્ય ચાર આના.

[૨] ક્રમાંક ૪૫-ક. સ. શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યના જીવન સંબંધી અનેક લેખોથી સમૃદ્ધ અંક : મૂલ્ય ત્રણ આના.

કાચી તથા પાકી ફાઇલો

‘શ્રી જૈન સત્ય પ્રકાશ’ની ત્રીજી, ચોથા, પાંચમા, સાતમા, આઠમા વર્ષની કાચી તથા પાકી ફાઇલો તૈયાર છે. મૂલ્ય દરેકનું કાચીના બે રૂપિયા, પાકીના અઠી રૂપિયા.

[પહેલા, બીજા અને છઠા વર્ષની ફાઇલો નથી]

—લખો—

શ્રી જૈનવર્મ સત્યપ્રકાશક સમિતિ
જેશિંગભાઈની વાડી, ઘીકાંટા, અમદાવાદ.